

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Maroš Cuník

Ideologické pozadie americkej revolúcie

Bakalárska práca

Praha 2014

Autor práce: **Maroš Cuník**

Vedúci práce : **Mgr. Jakub Franěk, Ph.D.**

Rok obhajoby : **2014**

Bibliografický záznam

CUNÍK, Maroš. *Ideologické pozadie americkej revolúcie*. Praha, 2014, 48 s. Bakalárska práca (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálných vied, Institut politologických štúdií. Vedúci diplomovej práce Mgr. Jakub Franěk, PhD.

Anotácia

Bakalárska práca na tému ideologické pozadie americkej revolúcie sa zaoberá ideologickými vplyvmi, ktoré pôsobili na americkú spoločnosť v čase formovania nového štátu. Práca ukazuje charakter americkej revolúcie a rannej republiky, a váhu republikánskych a liberálnych tradícií v tomto období. Špecificky sleduje vplyv liberalizmu Johna Locka na vyhlásenie nezávislosti a charakter americkej spoločnosti. Zaoberá sa aj republikánskymi hodnotami, ktoré otcovia zakladatelia zaviedli do ústav jednotlivých štátov a federálnej ústavy. Analýzou oboch prúdov ukazuje, že pozadie americkej revolúcie obsahovalo ako republikánske, tak liberálne vplyvy, a ich vzájomné pôsobenie formovalo charakter rannej americkej republiky. Lockov vplyv je ilustrovaný nielen v literárnej a faktickej podobe *Deklarácie nezávislosti*, ale i v realite americkej spoločnosti. Záver ukazuje, že sformovanie Spojených štátov bolo vo svete jedinečné, a vybudovaný systém bol vcelku nový.

Annotation

Bachelor thesis with its subject of Ideological background of American Revolution deals with ideological influences, which affected American society during the formation of a new nation. It shows the character of American revolution and early republic, and weight of republican and liberal traditions in this period of time. It specifically studies the impact of John Locke's liberalism on declaration of independence and character of American society. It also deals with republican values, which were transformed into the constitutions of the states, as well as the Federal Constitution itself. Both liberal and republican influences were present during the revolution, and both formed the character of new American republic, which is shown by analysis. The impact of John Locke's thought is depicted not only in literal and factual form of the Declaration, but also in the reality of the American society. It is concluded, that the formation of the United States was until that time a unique event, and the created system was quite new.

Kľúčové slová

Americká revolúcia, republikanizmus, liberalizmus, John Locke, demokracia, aristokracia

Key words

American revolution, republicanism, liberalism, John Locke, democracy, aristocracy

Rozsah práce

90 605 znakov

Prehlásenie

1. Prehlasujem, že som predkladanú prácu spracoval samostatne a použil som iba uvedené pramene
2. Prehlasujem, že práca nebola použitá k získaniu iného titulu
3. Súhlasím s tým, aby bola práca sprístupnená pre študijné a výskumné účely

V Prahe dňa 14.5.2014

Maroš Cuník

Pod'akovanie

Na tomto mieste by som rád poďakoval svojmu vedúcemu práce, Jakubovi Fraňkovi, za jeho trpezlivosť a čas, ktorý práci venoval, i za jeho cenné rady, ktoré mi významne pomohli zvýšiť akademickú kvalitu práce. Zároveň ďakujem aj svojmu bratovi Tomášovi Cuníkovi, ktorý mi prácu pomohol revidovať po jazykovej stránke. Nezanedbateľne tým prispel zrozumiteľnosti a gramatickej správnosti textu.

Institút politologických štúdií

Projekt bakalárskej práce

Úvod

Aj keď pojem revolúcia môže vyvolať dojem deštrukcie či chaosu, takéto chápanie je nutné brať s rezervou, pokiaľ sa jedná o revolúciu americkú. Snaženie amerických osadníkov o dosiahnutie slobody vyústilo dňa 4. júla 1776 v *Deklarácii nezávislosti*. Ak sa chceme venovať procesom, ktoré viedli k odstráneniu britskej nadvlády a k založeniu nového amerického štátoprávneho systému, musíme preskúmať ideologické a filozofické zázemie a názory hlavných aktérov revolúcie, tzv. otcov zakladateľov. Ich presvedčenie o správnosti republikánskej formy vlády spoločne s duchom slobody osobnej i náboženskej nakoniec viedli k vytvoreniu systému, kde bola čestnosť a snaživosť odmeňované snád ako nikdy predtým.

Predbežná náplň práce

Podoba usporiadania americkej Únie bola zjednávaná počas vojny za nezávislosť, rovnako ako bezprostredne po nej. Otcovia zakladatelia si v dôsledku spoločenského naladenia osvojili myšlienky osvietenstva, čo v Amerike znamenalo obhajoba liberalizmu, demokracie, republikanizmu a náboženskej tolerancie. Tieto idey sa v americkom prostredí neustále šírili, nachádzali podporu u širokých vrstiev populácie a postupne sa dostávali do povedomia občanov ako základné hodnoty.

U americkej revolúcie má nepochybnú úlohu tradícia britského liberálneho myslenia Thomasa Paina, v otázke ústavy vplyv ďalších anglických či iných mysliteľov (Charles de Montesquieu), ale i obraz starovekej rímskej republiky, ktorej inštitúcie považovali otcovia zakladatelia do veľkej miery za vzor pre fungovanie nového štátu.

V našej práci chceme využiť kombináciu dvoch metód. Za prvé budeme analyzovať primárne historické zdroje, ktorých autormi sú otcovia zakladatelia – ide najmä o ústavu, *Deklaráciu nezávislosti*, *Listy federalistov* ale i zápisy z prvého kontinentálneho kongresu, v ktorých sú zahrnuté základné myšlienky vtedajších filozofov. Druhou metódou bude analýza diel minulých autorov, ktoré sa všeobecne považujú za kľúčovo ovplyvňujúce, a pokúsime sa tak overiť ich skutočný dopad na myslenie otcov zakladateľov. Špeciálnu pozornosť chceme venovať vplyvu myšlienok Johna Locka na vtedajšiu tvorbu. Cieľom práce bude teda ukázať ideologické základy pri americkej revolúcii.

Annotation in English

The manner of organization of the American Union was negotiated during and immediately after the War of Independence. As a result of the general mood, the Founding Fathers embraced the ideas of the Enlightenment, which in America meant advocating liberalism, democracy, republicanism and religious tolerance. These ideas kept spreading across American colonies and found support among the masses, and so they soon became considered as basic common values.

There are more fundamentals of American Revolution in terms of political thought. British classical liberal tradition of John Locke or Thomas Paine has its large role, while the ideas of other thinkers (such as Charles de Montesquieu) influenced composition of the Constitution and there was also an example of ancient Roman republic, which was seen as model in building a new state.

My thesis will use a combination of two methods: first, I will analyze the primary historical sources of the Founding Fathers – principally the Constitution, Declaration of Independence, The Federalists' Papers as well as notes from the First Continental Congress in Philadelphia, which contain fundamental ideas of philosophers of that time. Secondly, I will analyze writings of past authors, which are generally considered as instrumental, regarding the revolution, and I will try to prove their actual impact on thinking of Founding Fathers. I will pay close attention on influence of John Locke. The goal of our work will therefore be to show the ideological foundations of American Revolution.

Osnova práce

1. Úvod – teoretický rámec, cieľ a otázky práce
  2. Historické predpoklady Americkej revolúcie
  3. Myšlienkové základy revolúcie
    - 3.1. Historické základy od antiky po stredovek
    - 3.2. Osvietenstvo
    - 3.3. Liberalizmus
    - 3.4. Republikanizmus
  4. Analýza hlavných diel amerického myslenia
    - 4.1. Deklarácia nezávislosti
    - 4.2. Listy federalistov
    - 4.3. Ústava a jej dodatky
      - 4.3.1. Bill of rights (Listina práv)
  5. Rozbor textov a ich ideové zaradenie
  6. Zhodnotenie
  7. Záver
-

Bibliografia

Amar, Akhil Reed. 1998. *The Bill of Rights : Creation and Reconstruction.* New Haven : Yale University Press, 1998. 9780300082777.

Appleby, Joyce. 1996. *Liberalism and Republicanism in the Historical Imagination.* Cambridge : Harvard University Press, 1996.

Bailyn, Bernard. 1992. *The Ideological Origins of the American Revolution.* Cambridge, Mass. : Belknap Press of Harvard University Press, 1992. 0-674-44302-0.

Bourdin, Philippe. 2005. *Révoltes et révolutions en Europe et aux Amériques (1773-1802).* Paris : Société d'édition d'enseignement supérieur, 2005.

Browne, Stephen H. 2003. *Jefferson's Call for Nationhood.* College Station : Texas A&M University Press, 2003.

Cassel, Elaine. 2004. *The War on Civil Liberties.* Chicago : Lawrence Hill Books, 2004. 9781556527432.

Cicero, Marcus Tullius. 2009. *O věcech veřejných : latinsko-česky.* Praha : Oikoymenth, 2009. 978-80-7298-133-5.

Hamilton, Alexander, Jay, John a Madison, James. 1994. *Listy federalistů : soubor esejí psaných na podporu nové Ústavy předložené federálním Shromážděním 17. září 1787.* Olomouc : Univerzita Palackého, 1994.

Hartz, Louis. 1991. *The Liberal Tradition in America : an Interpretation of American Political Thought Since the Revolution.* San Diego : Harcourt, Brace and Company, 1991. 0156512696.

Jefferson, Thomas. 2004. *Light and Liberty.* New York : Modern Library, 2004.

—. 1999. *Thomas Jefferson, Political Writings.* New York : Cambridge University Press, 1999.

Labunski, Richard E. 2006. *James Madison and the Struggle for the Bill of Rights.* Cary, NC : Oxford University Press, 2006. 9780198040019.

Levy, Leonard Williams. 1999. *Origins of the Bill of Rights .* New Haven, CT : Yale University Press, 1999. 9780300089011.

Locke, John. 1992. *Druhé pojednání o vládě.* Praha : Svoboda, 1992.

—. **2003.** *Two Treatises of Government: and a Letter Concerning Toleration.* New Haven; London : Yale University Press, 2003.

Paine, Thomas. 1995. *Collected Writings : Common sense, the Crisis, and Other Pamphlets, Articles, and Letters; Rights of Man; The Age of Reasons.* New York : Library of America, 1995.

—. **2004.** *Common Sense.* New York : Bantam Dell, 2004.

Pocock, J. G. 1975. *Machiavellian Moment : Florentine Political Thought and the Atlantic Republican Tradition.* Ewing : Princeton University Press , 1975. 9781400824625.

Polybios. 2011. *Dějiny.* Praha : Arista; Baset, 2011. Zv. kniha VI-XVIII. 978-80-86410-62-3.

Raková, Svatava. 2005. *Podivná revoluce : dlouhá cesta Američanů k nezávislosti.* Praha : Triton, 2005.

Reid, John Phillip. 1986. *Constitutional History of the American Revolution : the Authority of Rights.* Wisconsin : The University of Wisconsin Press, 1986.

—. **1987.** *Constitutional History of the American Revolution : the Authority of Tax.* Wisconsin : The University of Wisconsin Press, 1987.

1989. *The Constitution of the United States.* Washington, D.C. : Commission on the Bicentennial of the United States Constitution, 1989.

Wood, Gordon S. 1993. *The Radicalism of the American Revolution.* New York : Vintage, 1993. 0-679-73688-3.

Obsah

ÚVOD	2
1. JOHN LOCKE	4
1.1. POLITICKÉ MYSLENIE J. LOCKA V DVOCH ROZPRÁVÁCH O VLÁDE	4
1.2. VZŤAH DRUHEJ ROZPRÁVY A DEKLARÁCIE NEZÁVISLOSTI	7
2. OD MONARCHIE K REPUBLIKE	8
2.1. OBDOBIE PRED REVOLÚCIOU	8
2.2. ODSTRÁNENIE MONARCHIE	10
2.3. PREDSTAVA CNOSTI V AMERIKE	13
3. OBDOBIE RANNEJ REPUBLIKY	17
3.1. BUDOVANIE NOVÝCH ŠTÁTOV	17
3.2. BOJ O FEDERÁLNU ÚSTAVU	19
4. KONCEPT ROVNOSTI V EKONOMIKE A POLITIKE	23
4.1. ROVNOSŤ A EKONOMIKA	23
4.2. ARISTOKRACIA A „OBYČAJNÍ LUDIA“ – POJATIE ROVNOSTI	29
ZÁVER	32
SUMMARY	36
BIBLIOGRAFIA	37

Úvod

V polovici 18. storočia, keď americké kolónie podliehali britskému kráľovi, vykazovala tamojšia spoločnosť znaky tradičnej spoločnosti. Inak povedané, hierarchické a autoritatívne vzťahy odpovedali Weberovému modelu tradičného panstva. Medzi historikmi však panuje rozpor v otázke, či je možné predrevolučnú Ameriku nazývať feudálnou. V dnes už klasickom diele *The Liberal Tradition in America* (1955/1991) Louis Hartz ukazuje na liberálny charakter americkej spoločnosti. Aj keď uznáva existenciu niektorých feudálnych prežitkov ako dedičské práva či inštitútu zmluvného služobníctva¹, domnieva sa, že americká spoločnosť nikdy feudálnou nebola. Americká revolúcia preto neznamenala sociálnu zmenu z feudálnej k modernej spoločnosti. Jej význam bol podľa Hartza výlučne politický. Nazdáva sa, že to bolo kvôli tomu, že väčšina imigrantov prichádzala do Ameriky v reakcii na feudálny a náboženský útlak. Spoločnosť, ktorú budovali, odmietla ešte pred revolúciou princíp utlačovania a nahradila ho princípom liberálnej slobody. Považuje to za jedinečnosť americkej histórie (Hartz, 1955/1991 s. 3-5).

K odlišným záverom dospeli autori Gordon Wood (1965 a 1992) a Bernard Bailyn (1992). Aj keď pripúšťajú, že sa kolónie odlišovali od materskej zeme, bolo podľa nich možné identifikovať aristokratickú vrstvu. Jej príslušníci trvali na zachovávaní svojej cti, ktorú Montesquieu považoval za určujúcu podmienku monarchie. V tejto dobe nedostatku všeobecného platidla boli dobré medziľudské vzťahy hlavným zdrojom obživy – veľké množstvo ľudí, od služobníkov, cez drobných remeselníkov, otrokov, nevynímajúc ženy a deti, záviselo na odbere ich služieb bohatými. Spoločnosť bola vo veľkej miere paternalistická a takáto závislosť bola jej neodmysliteľnou súčasťou. Politické i spoločenské vzťahy boli vysvetľované skrze prizmu základnej spoločenskej jednotky – rodiny, kde má hlavné slovo otec a zvyšok domácnosti mu podlieha. Ľudia na vidieku i v mestách sa medzi sebou poznali osobne, a táto osobná skúsenosť jedného s druhým viedla k spolupráci formou zaviazanosti.

Rast počtu obyvateľov v mestách spôsobená prisťahovalectvom, ale i rast obchodu, ktorého príčinou bola tvorba nadbytkov, viedol postupne k opusteniu paternalistického pojatia spoločnosti. Bohaté vrstvy obyvateľstva sa tejto premene prispôbili prijatím republikánskych princípov. Už v čase antických demokracií Aristoteles vedel, že slobodný občan obce je ten, ktorý sa stretáva s inými slobodnými občanmi na agore. Tam s nimi potom jedná o tom, čo je pre spoločnosť vhodné. Manuálna práca mala byť prenechaná

---

¹ Zmluvní služobníci (angl. *indentured servants*) boli kvôli svojmu zamestnaneckému zväzku závislými, a teda neslobodnými osobami.

neslobodným, otrokom a cudzincom (Skovajsa, 2011). V tomto zmysle aj americkí „aristokrati“ (sami seba titulovali *gentlemanmi*) nasledovali príklad klasickej predstavy republiky. Pracovne aktívni ľudia, či boli bohatí alebo nie, či boli vzdelaní alebo naopak, neboli ostatnými za gentlemanov považovaní. Len ten, kto dokázal nazhromaždiť dostatok zdrojov pre svoju obživu, cibril sa v klasickom vzdelaní a jazykoch, alebo sa vyznamenal svojou chrabrosťou či vodcovskými schopnosťami ako to bolo možné v dobe vojny za nezávislosť, sa mohol zaradiť do tejto triedy významných občanov (Wood, 1992 s. 24-42).

Cieľom práce je ukázať, že z hľadiska ideologického sa otcovia zakladatelia pôvodne snažili vytvoriť novú spoločnosť na základe republikánskych zásad. Nie je však možné ignorovať vplyv liberálneho myslenia na idey vtedajších štátnikov a ducha spoločnosti, predovšetkým predstavy o rovnosti. Táto v spojení s ďalšími faktormi meniacimi spoločnosť v Amerike postupne prevládla. Stalo sa tak, aj keď otcovia zakladatelia zamýšľali vytvoriť inú formu vlády. Špecificky sa budem venovať mysleniu Johna Locka, ktoré bolo v tomto období uplatňované v praxi. Nielenže v jeho *Dvoch rozpravách o vláde* mohli kolonisti nájsť ospravedlnenie pre povstanie voči kráľovskej moci, ale predovšetkým Lockova predstava o rovnosti ľudí významne ovplyvnila formovanie spoločenských, politických i ekonomických vzťahov v Amerike.

Práca bude okrem úvodu a záveru rozdelená na štyri kapitoly. V úvodnej kapitole zhrniem politické idey Johna Locka, čerpajúc z jeho *Prvej a Druhej rozpravy o vláde*. Predstavím jeho prirodzeno-právne odôvodnenie rovnosti a ukážem význam jeho ospravedlnenia revolúcie vo vzťahu k americkej *Deklarácii nezávislosti*. V druhej kapitole sa budem venovať problematike paternalizmu a jeho odmietnutia. Kritiku používania fenoménu moci otcovskej na ospravedlnenie vládnej moci a dedičných praktík sformuloval už John Locke. Ešte pred vyhlásením nezávislosti kritizoval dedičné vzťahy Tom Paine a určite tým oslovil mnohých vtedajších politikov. Ak bola odmietnutá monarchia, inou možnosťou bolo založenie republiky. Otcovia zakladatelia si rýchlo uvedomili nielen problémy republikánskej vlády ale aj ohrozenie zvonku. To ich prinútilo, 11 rokov po vyhlásení nezávislosti, prijať novú a jedinečnú ústavu. Akým spôsobom sa tieto princípy snažili priviesť krajinu na cestu k republikanizmu, kde boli rozdiely oproti klasickým predstavám ukážem v tretej kapitole. V poslednej časti popíšem zavŕšenie liberálnej tendencie v revolučnom období, keď sa spoločnosť pôsobením ducha rovnosti transformuje na demokratickú a ekonomicky slobodnú krajinu. Mojou argumentáciou chcem ukázať, že otcovia zakladatelia vyprojektovali klasickú republiku založenú na ideáli cnosti. Ten bol však čoskoro pohltý verejným tlakom smerujúcim k modernému

demokratickému republikanizmu, založenému na inštitucionálnej delbe moci a ochrane individuálnej slobody.

1. John Locke

1.1. Politické myslenie J. Locka v *Dvoch rozpravách o vláde*

John Locke zhrnul svoje postoje k otázke práv a slobody človeka a jeho vzťahu k autoritám najmä vo svojich *Dvoch rozpravách o vláde*. V súvislosti s americkou revolúciou je dôležité predstaviť niekoľko názorov, ktoré mohli otcov zakladateľov reálne ovplyvniť. V *Prvej rozprave* Locke polemizuje s prácou Roberta Filmera *Patriarcha, alebo prirodzená moc kráľov*² ktorá argumentuje v prospech absolutistickej kráľovskej moci za využitia Biblie. Ospravedlňuje tak bohom danú absolútnu moc jednému panovníkovi. Locke túto argumentáciu vyvracia.

Druhá rozprava je dielom popisujúcim obecnějšíe princípy odmietania absolutistickej moci. Locke tu predstavuje alternatívu voči Filmerovmu božskému právu panovníkov. Legitimita vládnej moci sa podľa neho odvíja od súhlasu ovládaných uzavretého spoločenskou zmluvou. Tieto princípy odôvodňuje prirodzeno-právnymi argumentmi slobody a rovnosti medzi ľuďmi. Okrem toho v istých situáciách ospravedlňuje i revoltu. Tieto idey sa na americkom kontinente v rôznej miere preniesli do reality.

Lockovo odôvodnenie slobody a rovnosti vychádza z predstavy o prirodzenom stave, ktorý je stavom pred existenciou spoločnosti. Každý jedinec má slobodu konať so sebou a svojim majetkom bez toho, aby žiadal povolenie alebo závisel na vôli niekoho iného. Locke považuje tento stav za rovný, pretože jedinci toho istého druhu sa vzájomne musia považovať za rovných, z prirodzenosti žiadnemu nevyplýva právo nadradovať sa nad iného.

Z tejto rovnosti vyplývajú pre jedinca i povinnosti, a to rešpektovať život, slobodu a majetok (teda vlastníctvo) druhých osôb (Franěk, 2013). Len ten, kto tak činí, môže očakávať od ostatných obdobné správanie. I v prirodzenom stave totiž existuje zákon – prirodzený zákon – ktorý vychádza z rozumu každého rozmýšľajúceho človeka. Nie je definovaný žiadnym zápisom, no z prirodzeného rovného postavenia predpokladá, že žiaden človek nemá právo zahubiť ani iným spôsobom si podriaďiť druhého človeka. Každý má zachovať svoje miesto s predpokladom, že ostatní ho v tomto rešpektujú. V prirodzenom stave má prehrešky voči svojej osobe riešiť každý poškodený sám, užitím chladného rozumu a svedomia. Vždy musí konať s ohľadom na to, aby sa už druhý krát takéto prekročenie prirodzeného zákona nestalo. Aby

---

² V origináli *Patriarcha or The Natural Power of Kings*

však bolo možné prekonať zásadnú nevýhodnosť vzájomnej spoločenskej interakcie v prirodzenom stave, totiž že každý musí byť sudcom vo vlastnej veci, Locke vidí riešenie v organizovaní vynucovania zákona občianskou vládou (Locke, 1992 s. 30-36).

Na druhej strane, ak by niekto vyjadril uvážení zámer siahnuť na slobodu inej osoby, dostáva sa do vojnového stavu. Locke tvrdí, že človek nadobudnúcí takýmto zámerom nekoná v zmysle prirodzeného zákona, ale podľa pravidiel sily a násilia. U toho kto násilím odníme slobodu, totiž existuje predpoklad, že odoberie i všetko ďalšie. Tým ďalším má Locke na mysli vlastníctvo seba samého i osobné vlastníctvo statkov. Je preto badateľné, že v prirodzenom stave hrozí stav vojnový. Zároveň však tvrdí, že vojnový stav nemusí nastať len v stave prirodzenom, ale i spoločenskom. Stane sa tak, podobne ako v stave prirodzenom, vtedy, keď niekto siaha na slobody a práva druhého bez jeho dovolenia. Ak teda ľudia vstupujú do spoločnosti, očakávajú, že sa v nej budú môcť odvolať k autorite, ktorá pôsobí ako nezávislý sudca. Človek v spoločnosti ostáva slobodným, pretože je zodpovedný iba moci zákonodarnej, ktorá operuje podľa dôvery v ňu vloženú. Ostáva však slobodný vo veciach, ktoré zákonodarný zbor neupravil, a zároveň i od iných aktov ľubovôle (Locke, 1992 s. 38-42).

Locke ďalej kritizuje zneužitie fenoménu „otcovskej“ moci v politike. Táto argumentačná línia má súvis s Filmerovým pojatím politickej moci v jeho *Patriarchovi*. Tam sa totiž priamo odvoláva na otcovský vzťah, keď tvrdí, že panovník má právo vládnuť v zemi a určovať v nej vlastnícke vzťahy. Podľa neho bola táto moc ľuďom pridelená od Boha. Ten totiž stvoril „praotca“ Adama ako pána nad celým svetom, i nad Evou a ich potomkami. Ďalší panovníci od neho túto moc buďto zdedili, alebo získali dobytím. V čase publikovania Filmerovho diela bolo spoločenské vnímanie naklonené takejto argumentácii. Vzťahy v spoločnosti boli hierarchické, no v tej dobe boli považované za prirodzené. Preto sa otcovská moc mohla stať vzorom aj pre politické vzťahy (Franěk, 2013).

Locke však kvalitatívne rozlišuje otcovskú moc od politickej. Zatiaľ čo je otcovská moc logicky odôvodňovaná vzťahom rodiča k deťom, len ťažko ju možno uplatniť v spoločnosti a legitimizovať ňou monarchiu. Aj keď dieťa nie je narodené do stavu rovnosti, aký bol opísaný vyššie, sú totiž podriadené moci rodičov, táto moc je iba dočasná. Deti sa z pod nej vymaňujú vtedy, keď sa začínajú riadiť zákonom rozumu, stávajú sa tak slobodnými. Podľa toho sa riadi i rodičovská zodpovednosť. Ich moc nad deťmi je mocou ochrannou, ktorá končí vtedy, keď si dieťa uvedomuje silu rozumu a jeho zákona. Účelom zákona totiž nie je slobodu rušiť, ale ju zachovávať a rozširovať. Poznanie

tohto prirodzeného zákona je podmienené dospelosťou, kedy človek zistí, kam až siahla zákon a kam naopak sloboda (Locke, 1992 s. 59-61).

Podľa Locka, moc otca nad svojimi deťmi nevychádza zo zvláštneho prirodzeného práva. Otec touto mocou disponuje kvôli jeho povinnosť byť ochrancom a opatrovníkom svojich detí. Táto moc nad deťmi nie je úplná. Ak totiž zanechá starostlivosť, moc stráca. Podobne v opačnom smere. Ak je o dieťa vhodne postarané a má všetko, čo potrebuje, podľa zákona božského i prirodzeného majú deti svojich rodičov ctíť, čo ale neznamená neobmedzenú poslušnosť a podriadenie. Locke predpokladá, že kladný vzťah dieťaťa k rodičovi by mal vytrvať nastálo, i po dosiahnutí dospelosti. To ale neznamená, že by rodičia mali právo nakladať so životmi a slobodami svojich detí ako sa im páči. Naopak, rodičia nemajú žiadne panstvo nad vôľou či majetkom svojich dospelých detí ani nemôžu ukladať žiadne tresty. Dospelý človek sa stáva slobodným od podriadenia, a v zmysle občianskom je rovný svojmu otcovi. (Locke, 1992 s. 65-67). Vzťah rodiča k dieťaťu teda nie je absolútnou mocou.

Locke analyzuje i ďalšie vzťahy v spoločnosti: medzi manželmi, medzi pánom a sluhom, či otrokom. Uvedomuje si, že do manželského zväzku sa vstupuje dobrovoľne, teda i prípadné podriadenie otcovi rodiny je dobrovoľné. Podobne je to s pánom a sluhom. Sluha odovzdá istú službu vo forme práce výmenou za mzdu, ktorú dostáva. Tým, že je v pánovej domácnosti, zodpovedá sa i jeho moci. Opäť je to len moc dočasná s dobrovoľným súhlasom oboch strán (Locke, 1992 s. 76-78). Rozdielny vzťah má pán s otrokom. Ten je totiž pokračovaním stavu vojenského, pretože Locke predpokladá, že otrocké podriadenie nastáva jedine ako výsledok spravodlivej vojny: útočník je pokorený obrancom, ktorý tak nad ním získava despotickú moc. Môže odložiť jeho smrť a využívať ho k práci ako otroka. Dobrovoľné otroctvo podľa Locka neexistuje. Človek z prirodzeno-právneho hľadiska nie je vládcom nad svojim životom, nemôže si ho zobrať, a teda ani neobmedzene odovzdať druhej osobe (Locke, 1992 s. 43).

Ukázal som, že podľa Locka je moc jedného nad druhým spravidla dobrovoľná, dočasná a nikdy nie absolútna, s výnimkou otroka. Jedine otrok je celým svojim životom závislý na inej osobe. Ako bolo povedané, otrokom sa stáva útočník, ktorý vojnu prehrá. Moc obrancu – víťaza nad ním je neobmedzená, teda despotická. Situácia však nie je rovnaká v prípade, že útočiaca osoba zvíťazí. Víťaz nenadobudne právomoc rozhodovať, aj keď je schopný silou nútiť premožených pre neho pracovať alebo sľúbiť mu lojalnosť. Takáto „moc“ totiž odporuje prirodzenému zákonu, a preto od nej plynúce nariadenia nezaväzujú. V takom prípade je podľa Locka jasné, že zvrhnúť

moc dosadenú silou nie je konaním proti Bohu, je to naopak správna vec (Locke, 1992 s. 142-146).

Nadobudnúť „moc“ nad tým, čo podľa práva náleží druhému je podľa Locka možné nielen z vonku spoločnosti, tzn. od vonkajšieho nepriateľa. Existujú dva spôsoby, ako to dosiahnuť. Ten prvý nazýva Locke uchvátenie, čím myslí protiprávne prevzatie moci vládnuť spoločnosti. Uchvatiteľ môže pri vykonávaní moci zachovávať právny poriadok, čo ale nelegitimizuje jej nadobudnutie. Za druhý spôsob protiprávneho prevzatia moci považuje vládu tyranskú. Tyran neplní povinnosti, ktoré vychádzajú z držby moci, ale využíva ju k vlastnému prospechu. Tyranom nemusí byť uchvatiteľ. Môže sa ním stať i právoplatný vládca keď prekračuje právomoci vložené jemu do rúk (Locke, 1992 s. 147). Podľa neho je totiž vládca – v Británii kráľ – sám viazaný určitými zákonmi, ktoré musí prirodzene rešpektovať. Svojou mocou sa má starať o zachovanie bohatstva a vlastníctva jeho ľudu, a nie využívať ju na osobné účely. K tomu je zaviazaný nielen prirodzeným zákonom, ale aj svojou kráľovskou prísahou pri korunovácií. Ten kráľ, ktorý nevládne podľa svojich zákonov, sa teda stáva tyranom, ktorý užíva silu na dosiahnutie vlastných cieľov skrze škodu druhého. Taký vládca prestáva byť legitímnym vykonávateľom moci. Je preto možné postaviť sa mu na odpor, tak ako každému, kto siaha na práva druhého pomocou sily (Locke, 1992 s. 148-149).

1.2. Vzťah Druhej rozpravy a Deklarácie nezávislosti

V súvislosti s vplyvom Johna Locka na americkú revolúciu si môžeme všimnúť niekoľko argumentov, ktorými *Deklarácia* obhajuje nezávislosť. Hneď v úvode je ospravedlnené právo na sebaurčenie odvolávajúc sa na prirodzené i božie právo. Jefferson považuje za samozrejmé, že ľudia sú stvorení rovnými a majú neodnímateľné práva. Medzi nimi sú (nielen) právo na svoj život, slobodu a na hľadanie šťastia. Vlády sa formujú na ich ochranu. V prípade, že vláda koná proti týmto zásadám, je možné ju odstrániť a nahradiť novou (Jefferson, 1984 str. 19). S výnimkou tretieho spomenutého neodnímateľného práva (hľadanie šťastia – Locke uvádza majetok) je argumentačná línia bezpochyby založená na Lockových úvahách.

Fakt, že ideovým zdrojom pre *Deklaráciu nezávislosti* bola *Druhá rozprava o vláde* vychádza z logiky veci, pretože Locke opisoval situáciu, ktorá bola v Amerike skutočnosťou, a navyše pre ňu poskytoval riešenie. Obava, že sa systém zvrhne na tyranu, viedla kolonistov k prijatiu tohto dokumentu. V posledných kapitolách *Druhej rozpravy* Locke tvrdí, že legislatíva je najdôležitejšou mocou v štáte. Ten, kto ovláda legislatívu, ovláda zákon v štáte. Legislatíva však musí akceptovať základný kameň občianskej spoločnosti: moc má život, slobodu a vlastníctvo ochraňovať, nie ich ničiť. Ak sa tomu spreneverí, privádza sa do vojenského stavu s ľuďmi a

moc stráca. Ak panovník využíva svoju pozíciu (či už podplácaním alebo užitím zastrašovania) na klientelizmus, falšovanie volieb, trestá tých, ktorí sa mu postaví, jednoducho zneužíva moc, je tyranom. Ak teda kráľ prejaví nenávisť a tyranizuje ľud, ten má právo sa mu vzoprieť ako celok (Locke, 1992 s. 155-162).

Práve toto zneužívanie moci bolo kolonistami kráľovi vyčítané. *Deklarácia* vyjadruje nesúhlas s tým, že kráľ zamietol zákony prospešné a potrebné pre verejné dobro a ich vydávanie zakázal i miestnym guvernérom bez jeho dovoľenia. Okrem toho dal rozpustiť zastupiteľské orgány, ktoré odporovali jeho ľubovôli a nedovolil zvoliť nové. Podobne ovplyvňoval moc súdnu tak, že závisela na ňom, a vytvoril množstvo nových úradov so sebe lojálnymi úradníkmi. V neposlednom rade, kráľ nechal vydržiať armády na územiach kolónií a tie sa dopustili rabovania, ničenia, pustošenia a zabavovania majetku. Takúto moc mohli kolonisti prirovnávať jedine k moci tyranskej a nie je preto prekvapením, že tieto skutočnosti viedli k prijatiu *Deklarácie nezávislosti*. (Jefferson, 1984 s. 19-21).

Ako bolo povedané, Locke tvrdí, že kráľ musí tiež nasledovať zákon. Ak to nerobí, činí nepravosť. V prípade, že nepravosť pociťuje iba obmedzené množstvo jednotlivcov alebo niekoľkí ľudia, vláda nebude ohrozená. Avšak čím viac rastie nespokojnosť s nespravodlivosťou, tým je i vyššia možnosť revolty. Ľudia sa totiž začnú obávať o svoje životy, statky, slobody či náboženstvo, a len ťažko bude možné zabrániť vzopreniu sa nezákonnej sile. Pre vládca, ktorý má na mysli dobro ľudu je podľa Locka jednoduché vyvarovať sa takýmto ťažkostiam. Pokiaľ však vládár zneužíva moc, ktorou disponuje: dosadzuje na dôležité miesta sebe lojálnych ľudí a odporcov sa zbavuje či propaguje jedno náboženstvo, nemôže byť prekvapený nespokojnosťou obyvateľstva ani faktom, že sa búria (Locke, 1992 s. 148-154). *Deklarácia nezávislosti* zakladala svoj argument na týchto premisách. V *Druhej rozprave* teda vidíme názorovú paralelu i argumentačný zdroj pre *Deklaráciu nezávislosti*.

2. Od monarchie k republike

2.1. Obdobie pred revolúciou

Približne do polovice 18. storočia prevládali v americkej spoločnosti tradičné prvky. Spoločnosť sa prirovnávala k rodine, ktorej hlavou bol kráľ. Vzťahy s Londýnom boli neraz aktívnejšie ako vzťahy medzi kolóniami. Aj keď bola Amerika vzdialená, kultúrne vzorce Británie sa tam prejavovali. Pravdou ale je, že Briti samotní boli vždy národom, ktorý si nenechal siahnuť na svoje slobody: na rozdiel od Francúzska nebola v Anglicku vydržovaná stála

armáda, neexistoval inštitút kráľovského príkazu na zatknutie, ten bolo možné vydať len súdnou cestou, existovali súdy s porotou, sloboda slova a vyznania, slobody cestovať a obchodovať. Politická sloboda bola pýchou Británie. To však nerušilo fakt, že kolonisti ostávali poddanými kráľa. S Britániou a kráľom boli spojené úrady, súdy, obchod či tlač. V neposlednom rade Británia v kolóniách systematicky budovala anglikánsku cirkev, ktorá slúžila jej cieľom. Spoločnosť bola monarchická i v tom zmysle, že sloboda a servilnosť bola u jedincov odstupňovaná podľa ich postavenia. Každý človek, od kráľa až po chudobného služobníka či otroka, v nej mal dané miesto (Wood, 1992 s. 14-18).

V Amerike existovala dôležitá hranica v sociálnom postavení, ktorú som v krátkosti spomenul už v úvode: rozdelenie na bežných ľudí a gentlemanov bolo také výrazné, že niektorí sa domnievali, že sú to prirodzene dve rôzne formy bytia. Domnievali sa, že bežný ľud často podlieha zmyslom, zatiaľ čo gentlemani sú vedení silou ambície, hrdosti a cti. Aj keď neexistovali žiadne oficiálne ani legálne pravidlá na odlíšenie jednej triedy od druhej, kolonisti mali množstvo spôsobov na rozpoznanie urodzených. Medzi tieto definíčné znaky patrilo jeho rodinný pôvod, ďalej jeho bohatstvo, spôsob správania a vyjadrovania sa či vzdelanie v klasických jazykoch. Najdôležitejšie pre gentlemana bolo byť nezávislým: slobodný od materiálnych potrieb a zároveň slobodný od manuálnej práce (Wood, 1992 s. 24-33).

V tomto čase bolo spoločenské postavenie závislé na vlastníctve pôdy: tú vlastnil spravidla otec alebo jeho najstarší syn podľa pravidla prvorodeného. Každý ďalší členok rodiny (t.j. žijúca matka, vlastní bratia, ich ženy a deti, služobníctvo nevynímajúce) potom závisel na jeho vedúcej úlohe v otázkach materiálnej i osobnej bezpečnosti. Nie je preto prekvapením, že pojmú otca ako hlavy rodiny sa analogicky prenieslo i do spoločnosti. (Wood, 1992 s. 45-49). Mohlo to tak byť preto, že spoločnosť bola relatívne malá, bez zložitých vzťahov, a teda porovnanie spoločnosti k rodine bolo vhodné.

Fakt, že spoločnosť bola malá, mal i iný dôsledok: ľudia sa medzi sebou poznali, súkromie takmer neexistovalo, každý sa teda musel ukazovať v čo najlepšom svetle. Ľudia medzi sebou vytvárali vzťahy, ktoré nazývali priateľstvom. V skutočnosti sa však jednalo o vzťahy vytvorené na základe rôznych záujmov, ktoré si kolonisti mohli vzájomne spĺňať vďaka svojim rôznym spoločenským funkciám. Obchodníci s luxusným tovarom záviseli na bohatých ľuďoch, ktorí si boli ochotní tieto tovary kupovať. Podobne umelci, ktorí nemali vlastných zákazníkov, ale záležali na podpore svojich patrónov. Situácia vzájomnej závislosti bola ešte zosilnená nedostatkom peňazí v kolóniách. Zámorský obchod síce relatívne prosperoval, výmena vnútri

kolónii však bola primitívna. Z toho dôvodu ostávali obchodné vzťahy v osobnej rovine. Jednotlivé dlhy boli zaznamenávané v osobnej dlhovej knihe. Bohatí tak mali voči chudobnejším výhodnejšie postavenie (Wood, 1992 s. 58-68).

Vďaka tejto pozícii sa bohatí často dostávali do verejných funkcií, napríklad lokálnych sudcov. Ešte väčšmi sa tak rozlišovala pozícia gentlemanov a bežného ľudu. Obyvatelia z vyšších tried vytvárali nové rodinné vzťahy s ďalšími dôležitými osobami, rozdeľujúc si tak úrady podľa záujmov. Neraz preto dochádzalo k premiešaniu verejného a osobného života, keď boli na personálne účely využívané verejné prostriedky. Nie je žiadnou náhodou, že takéto vzťahy boli brané ako prejavy korupcie a chamtivosti. Tento náhľad ešte zvyšoval fakt, že najľahšiu cestu k najvyšším funkciám mali najbohatší, najvplyvnejší obyvatelia kolónií. Dôležitú úlohu hralo i rodinné zázemie jedinca. Z boja o verejné funkcie sa tak stala súťaž medzi význačnými rodinami (Wood, 1992 s. 70-85).

2.2. Odstránenie monarchie

Zo sociologického hľadiska nebolo pre monarchiu na americkom kontinente miesto: množstvo prisťahovalcov nebolo z Británie, a teda nemali voči osobe kráľa žiadne blízke sympatie. Veľká časť imigrantov z Britských ostrovov boli Škóti a Íri, ktorí takisto neboli veľkými royalistami. A dokonca ani prisťahovalci priamo z Anglicka nemali s kráľom dobré skúsenosti, často z náboženských dôvodov. V Amerike sa teda nenachádzalo mnoho ľudí, ktorí by boli ochotní podporovať korunu, ktorá bola tak vzdialená (Wood, 1992 s. 110).

Odstránenie kráľa a následná revolúcia mali znamenať zmenu ideálov v politike. Otcovia zakladatelia chceli odstrániť korupciu v politike, zmeniť politické mravy tak, aby odpovedali republikánskej forme vlády. Záujem Ameriky spočíval v odlúčení sa od monarchie, ktorá funguje spôsobom korupčným, preferujúc jedných nad inými. Týmto spôsobom si v monarchii jedna osoba zaväzuje druhú pre svoje vlastné účely. Založením republiky chceli revolucionári takejto zaviazanosti spraviť koniec.

Vzťahy v spoločnosti sa postupne menili – odmietanie „otcovskej moci“ bolo čoraz výraznejšie. Pritom sa to netýkalo len vzťahu otec – syn respektíve občan – vláda, ale i vzťahu Boha a človeka. Kládli sa otázky, či človek potrebuje donútenie na to, aby bol poctivým, a či v prípade neposlušnosti nie je chyba na strane ovládajúceho (Wood, 1992 s. 158-159). Vláda už v pojmáaní kolonistov nebola definovateľná v intenciách otcovskej moci a naopak, ideovo ju začali chápať len ako obyčajný ľudský výmysel (Wood, 1992 s. 167). Nie je preto prekvapením, že vysloveným nepriateľom slobody bola pre kolonistov dedičná funkcia kráľa.

V tejto súvislosti nemôžeme zabúdať ani na skutočnosti, za ktoré bola kolonistami kráľovi pripisovaná zodpovednosť. Dôslednú analýzu previedol Thomas Paine vo svojom pamflete *Common Sense*. Za skutočný záujem Ameriky považoval nezávislosť na Británii. Podľa britskej ústavy účinnej i v Amerike kráľ schvaľoval všetky zákony, ktoré mali vstúpiť do platnosti. Titulovaný ako otec svojich národov, kráľ bol podľa Paina vrahom s priamou zodpovednosťou za incident pri Lexingtone, ktorý začal vojnu za nezávislosť. Ukázal sa ako nepriateľ slobody, a teda už viac nebolo možné spoliehať sa na jeho ľubovôľu. Kráľa, ktorý Amerike závidí prosperitu, už viac nepovažuje za moc hodnú vládnutia (Paine, 1995 s. 29-30).

Paine videl v absolutistickej monarchii výhodu. Všetko trápenie, ktoré ľudia počas svojho života zakúsia, má v tyranskom režime jasného pôvodcu a tým pádom i jasne definovateľného nepriateľa. Aj keď podľa britskej ústavy sa jednalo o konštitučnú monarchiu, Paine videl, že britská vláda sa skladá z dvoch tyranických pozostatkov moci, teda koruny a aristokracie. K tomu si Paine uvedomoval, že kráľ bola v Británii najdôležitejšia funkcia, z ktorej vychádzali právomoci menovania do funkcií, odovzdávania doživotných penzií, a podobne. Práve tieto právomoci prekážali kolonistom najväčmi, a preto považovali za najdôležitejšie odstrániť zo systému túto tyranskú zložku moci. Navyše, aj keď britská ústava obsahuje i jeden republikánsky prameň v podobe tretieho stavu, Painovi pripadá jeho vzťah ku kráľovi bizarný. Podivuje sa nad tým, že kráľ má byť kontrolovaný občanmi, ale zároveň je to platné i v opačnom smere. Kontrola nad kráľom však znamená, že zrejme nie je dokonale múdry, a nie je mu možné v každej situácii veriť, a predsa drží vo svojich rukách moc. Túto moc neobdržal od rozumných ľudí, ani od Boha. (Paine, 1995 s. 14-15).

Odmietnutie kráľovho dedičného práva vyjadril na základe prirodzenoprávných úvah asi 100 rokov pred Painom a Jeffersonom John Locke v *Druhej rozprave o vláde*. Na Lockove myšlienky v tejto perspektíve nadväzuje Paine, pričom k spochybneniu monarchie ako takej využíva dôslednú analýzu biblického starozákonného textu. Politický systém s jedným vládcom nad ostatnými považuje za nesprávny a nezlučiteľný s židovsko-kresťanskou morálkou. S tým súvisí i rovnaké zlo v podobe dedičného práva. Predpokladá, podobne ako Locke, že ľudia sa rodia rovní. Nikto nemôže len preto, že sa narodil, delegovať na seba a svoju rodinu večnú prednosť pred ostatnými ľuďmi. Ako Paine podotýka, takéto uzurpovanie práva je i proti prírode a tá to sama dokazuje tým, že na trón sa neraz dostane somár namiesto leva. I v prípade, ak by určitá skupina ľudí dobrovoľne vybrala jedného človeka ako vládcu, bez porušenia práv detí tejto skupiny by tento vládca respektíve jeho deti nemohli zostať vládnuť naveky (Paine, 1995 s. 14-15).

Paine si v súvislosti vzťahu Ameriky a Británie taktiež všimol, že „Amerika je až druhotným objektom záujmu v britskom politickom systéme, Angličania preberajú dobro *tejto* krajiny, len do tej miery, ako to vyhovuje ich vlastným úmyslom. A preto vždy, keď *náš* rast nezvyšuje ich prevahu, alebo ju prinajmenšom narúša, vo vlastnom záujme ho potlačujú.“ (Paine, 1995 s. 30, kurzíva autorova) Jediným východiskom pre neho preto bola nezávislosť. Tá by umožnila vyriešenie štyroch podstatných problémov súvisiacich so zahraničnou politikou: pokiaľ je medzi krajinami vojna, nestranný sudca, obyčajne z inej krajiny, môže vyjednať mier. Ak však Amerika bojuje proti Británii ako jej poddaná, žiaden vhodný nezávislý sudca sa nenájde. Podpora takýchto rebelov by totiž mohla vyústiť v ozbrojené povstanie v ich vlastných krajinách. Navyše, nebolo by logické, aby cudzinec pomáhal vylepšiť vzťahy medzi materskou a dcérskou krajinou. Vzájomné zmierenie Ameriky a Británie by viedlo k posilneniu týchto krajín na úkor zmierovateľa. Na záver odporúča spísať manifest zahraničným krajinám o mierových a priateľských intenciách Američanov. Ani toto by nebolo možné, ak by Amerika nebola považovaná za nezávislú zem (Paine, 1995 s. 45-46).

Nezávislosť je v záujme Ameriky, aby mohla rásť. Fakt, že sa osamostatní, je pre Paina samozrejmosťou. Odporúča preto, aby tak urobila radšej skôr ako neskôr. Vojna za nezávislosť je podľa neho vlastne vojnou obrannou. Paine pokladá skutočnosť, že je Amerika v tejto vojne vedená ctihodnými občanmi, za šťastie a obáva sa, že takýto ľudia môžu neskôr chýbať. Uskutočnenie nezávislosti skrze hlas ľudu zastúpenom v Kongrese môže zároveň zaručiť vybudovanie najvznešenejšej a najprirodzenejšej ústavy. Okrem toho, nezávislosť považoval i vo vzťahu k Británii vo vtedajšej situácii za vhodné gesto: v prípade, že by sa Británia odhodlala uzavierať mier, vyjednávacía pozícia Američanov ako slobodného národa by bola oveľa lepšia, než pozícia rebelov (Paine, 1995 s. 52). Vyzýva na zabudnutie rozdelenia na Whigov a Toryov, nech je vidieť len „*dobrych občanov, úprimných a pevných priateľov, a čestných zástancov PRÁV LUDSTVA a SLOBODNÝCH A NEZÁVISLÝCH ŠTÁTOV AMERIKY*“ (Paine, 1995 s. 54, zvýraznenie autorovo).

Z hľadiska početných stavov bola podľa neho Amerika v ideálnom postavení. Vo väčšom by možno neboli takí jednotní. Preto je vhodné konať, ale zároveň je podľa Paina nutná obozretnosť. Ľudská história má mnoho dôkazov, že tvorba vlády pre nový národ môže dopadnúť nešťastne. Paine chce využiť túto možnosť čo najlepšie, uvedomujúc si rozdiel medzi spoločnosťou a vládou. Zatiaľ čo spoločnosť ľudí spája pre spoločné dobro, vláda ľudí spája na základe ich nemorálnosti. Podľa neho je teda adekvátne tvrdiť, že spoločnosť je v každom prípade pre človeka požehnaním, no vláda, a to i v tom najlepšom prípade, je len nevyhnutným zlom. Ak by každému

človeku svedomie kázalo rovnako, nebolo by treba iného zákonodarcu. Keďže to tak nie je, každý človek obetuje časť svojho vlastníctva na ochranu zvyšku (rozumie sa zvyšku vlastníctva, nie zvyšku ľudí). Z toho usudzuje, že účelom vlády má byť ochrana. Za najlepšiu vládu považuje takú, ktorá zaistí bezpečnosť čo najlepšie s čo najnižšími výdajmi (Paine, 1995 s. 6-7).

Paine preto odporúča funkcie vlády zapísať do spoločenskej zmluvy, ústavy, či charty. Mala byť napísaná predovšetkým na ochranu náboženstva, osobnej slobody alebo vlastníctva. V štáte by malo byť rovné zastúpenie, pretože inak môže dochádzať k uzurpovaniu moci nevhodnou väčšinou. V neposlednom rade je dôležité vytvoriť vhodný systém ako zvoliť tých najlepších, pretože systém zostane platný aj u nasledujúcich generácií. Musíme si pritom uvedomiť, že cnosť nie je dedičná, takže to musí vykompenzovať systém (Paine, 1995 s. 42). Tieto idey neskôr viedli k zostaveniu novej ústavy pre spoločnú úniu.

2.3. Predstava cnosti v Amerike

Odmietajúc spoločenské usporiadanie, kde je časť spoločnosti privilegovaná a zvyšok zodpovedný štátnej vôli, kolonisti museli vytvoriť takú formu spoločnosti, ktorá by neodporovala osvieteneckým predstavám o prirodzenej rovnosti ľudí. Aj keď americká spoločnosť obsahovala niektoré feudálne prvky, v oblasti vlastníckych vzťahov bola omnoho rovnejšia ako napríklad Británia. Zatiaľ čo v Británii nebolo žiadnou výnimkou prenajímať zem, v Amerike väčšina populácie pôdu osobne vlastnila. Vďaka tomu nebola v Amerike rozšírená chudoba ani veľké rozdiely v bohatstve. Navyše, v Amerike neexistovala, aj napriek britskej snahe, jednotná štátna cirkev ani šľachta v pravom zmysle slova. Je teda možné právom tvrdiť, že predstavy o rovnosti vychádzali i z charakteru americkej spoločnosti samotnej, zvyšujúc tak podporu republikánskych ideí (Wood, 1992 s. 123).

Preto väčšina vtedajších Američanov, vrátane Paina či Jeffersona, považovala republiku ako jediné východisko. Podľa klasickej republikánskej tradície je človek politickou bytosťou, občanom, ktorý dosahuje morálne naplnenie v zúčastňovaní sa správy republiky. Politická sloboda znamenala možnosť zúčastňovať sa vlády. Zároveň bola zárukou osobnej slobody a osobných práv. Takéto rozdeľovanie na osobné a politické slobody je vecou modernou: v čase, ktorý opisujem boli obe slobody v jednom. Sloboda od občanov žiadala cnostné správanie – teda ochotu obetovať vlastné záujmy pre dobro spoločnosti. Iba nezávislý občan mohol byť cnostným, a to tak, že na nikom nezávisel a bol oslobodený od banálnych záujmov trhu (Wood, 1992 s. 104).

Práve preto, že republiky vyžadovali od občanov cnosť a nezaujatosť, boli systémami krehkými a náchylnými ku korupcii. Pre občana je republika oveľa náročnejším politickým systémom, než monarchia pre poddaného. I preto mohol Paine tvrdiť, že monarchia je jednoduchým systémom (Paine, 1995 s. 9). John Adams však varoval, že jednoduchosť systému neznamena, že je dobrý (Adams, 2001 s. 287). V monarchii je totiž poddaný obmedzovaný mocou, ctou či blahosklonnosťou. V klasickej predstave republiky musí obmedzenie prichádzať z jeho vnútra a občan si musí uvedomovať nutnosť obmedzovať vlastné túžby či pôžitky kvôli spoločnému dobru. Monarchie, so svojim systémom závislostí a podradeností v spoločnosti, sa nespoliehali na občiansku cnosť. Existovali tam totiž princípy pokrvného, rodinného či príbuzenského vzťahu a taktiež strachu. Republiky sa na tieto princípy spoliehať nemohli, jedinú, čo im ostávalo bolo spoľahnúť sa na dobrovoľné vlastenectvo a dobrú vôľu poslúchať verejné autority (Wood, 1992 s. 105).

V rámci ducha rovnosti sa kolonisti chceli zbaviť monarchie, a to nielen jej vrcholného predstaviteľa v podobe kráľa, ale i britského parlamentu, ktorý pomocou nasadených kráľových ľudí vykonával jeho vôľu. Táto politická korupcia bola hrozbou pre slobodu a verejné blaho, pretože na rozhodnutiach týchto osôb záviseli ostatní (Wood, 1992 s. 174-175). V rámci boja proti korupcii si Američania uvedomovali, že zneužívanie vládnej moci na vlastné osobné účely pôsobí proti slobode a vytvára závislosť (Wood, 1992 s. 187).

Závislosť a nezávislosť boli v Amerike dobre rozpracované koncepty. Závislosť sa rovnala otroctvu, teda nemožnosti užívať si život a majetok podľa svojich predstáv, ale podľa vôle pána. Sloboda naopak spočívala v nezávislosti na takejto vôli druhého. Princíp nezávislosti znamenal, že človek mal byť hodnotený nie podľa jeho sociálneho zázemia či kontaktov, ale podľa jeho vlastných zásluh. Preto chceli republikánski kolonisti otvoriť úrady pre všetkých ľudí, ktorí si to zaslúžia, nech je ich hodnosť akákoľvek (Wood, 1992 s. 179-180).

Revolucionári sa riadili prístupom hodnotenia ľudského talentu a zásluh. Medzi vrcholných predstaviteľov revolúcie patrila Benjamin Franklin. Nepochádzal z bohatej rodiny, ale svoju pozíciu dosiahol vlastnou snaživosťou. I on mal konkrétnu predstavu o cnosti, ktorú zhrnul v trinástich bodoch vo svojej autobiografii (Franklin, 1987 s. 1384-1385). Cnosť považoval za morálnu dokonalosť v striedmosti, snaživosti, pravdovravnosti, spravodlivosti a ďalších pozitívnych vlastnostiach. Žiaden z otcov zakladateľov by nemohol povedať jediného zlého slova, ak by sa podobnými zásadami riadil farmár, stolár či iný manuálny robotník, a ašpiroval by pritom na spoločenskú funkciu. Viacerí si však uvedomovali, že občiansku

cnosť nemožno zamieňať s osobnou cnosťou vo forme skromnosti a pracovitosti. Tie totiž nepomáhajú verejnému, ale osobnému blahu. Posilňujú vôľu presadiť osobné záujmy, miesto toho aby ju znižovali (Wood, 1992 s. 104).

Práve kvôli prístupu k rovnosti a cnosti sa v Amerike odohrával dôležitý súboj názorov: či bežný sedliak pracujúci na poli je dostatočne nezávislý na to, aby vykonával verejnú službu. Jefferson sa síce domnieval, že práve takíto občania vidieka sú nezávisle konajúcimi osobami, a preto sú vhodní pre rozhodovanie o verejnej činnosti: „Tí, ktorí opracúvajú pôdu, sú vyvoleným božím ľudom“ (Jefferson, 1984 s. 290). Nechcel ich však pripustiť do samotného rozhodovacieho procesu. Zapájanie sa do fungovania trhu ich totiž vyraduje z možnosti podieľať sa na výkone sa verejných funkcií. Preto sa domnieval, že politická činnosť by mala byť prenechaná vzdelaným a nezávislým, ľuďom z „vyššej vrstvy“, pretože predpokladal, tak ako mnohí ostatní, že sú menej náchylní byť zväzdaní mocou. (Wood, 1992 s. 106). Odmietal však „pseudo-aristokraciu“ bohatých a privilegovaných skrze dedičské práva a rodinné vzťahy. Nazdával sa, že takáto aristokracia prinesie riadeniu vecí verejných viac škody ako úžitku. Podľa neho sú talent a cnosť prirodzenými kvalitami aristokracie stvorenej pre riadenie štátu a držaniu politických funkcií (Jefferson, 1984 s. 32 a 1306). Už to viac nemal byť majetok a vzťahy s vrcholnými predstaviteľmi moci, ktoré ovládajú politiku štátu.

Boli aj takí, ktorí nepovažovali akúkoľvek účasť obyčajných mas na moci za dobrú. Medzi takýchto patrila napríklad Alexander Hamilton. Vo svojom liste Johnovi Jayovi sa vyjadril, že široké masy nemajú dostatočné vzdelanie, aby odporovali tyranii. Obáva sa, že ten istý deficit ich vedie k odmietaniu a ľahostajnosti voči autoritám (Hamilton, 2001 s. 44). Preto považoval jedine gentlemanov vhodných k politickej práci.

Narozdiel od Británie však štatút gentlemana - aristokrata nebol dedičný. Táto prax vychádzala z idey, že ani cnosť nie je dedičná. Preto bol gentleman ideálom muža dobrých mravov, a tí, ktorí chceli byť titulovaní gentlemani sa museli podľa toho správať. Prejaviť schopnosť odpútať sa od osobných záujmov patrila medzi najvyššie. Svoju osobnú slávu a dobro hodil za hlavu George Washington, keď sa po vojne za nezávislosť rozhodol odísť na odpočinok. Aj keď sa do politiky vrátil ako prezident, bolo to len kvôli jeho výnimočnému postaveniu medzi otcami zakladateľmi (Wood, 1992 s. 206)

Ak sa revolucionári zhodli na tom, že základnou funkciou vlády je šťastie spoločnosti, museli uvažovať i nad tým, ako toto šťastie dosiahnuť. John Adams si bol istý, že vláda, ktorá je založená na cnosti, je najlepšia

(Adams, 2001 s. 288). Aká však bola predstava tejto cnosti? Osvietenecský svetonázor vytvoril ideu, že existuje prirodzený princíp náklonnosti medzi všetkými ľuďmi. Klasická republikánska cnosť toto nedokázala naplniť, pretože od človeka očakávala, že poprie svoju náboženskú predstavu o hriešnom človeku. V minulosti totiž patríciovia sami seba považovali za jediných spôsobilých rozhodovať o veciach verejných. V Amerike to nedovoľovala kresťanská morálka, najmä kvôli predstave, že človek vystúpi na horu neomylnosti až pri stretnutí s Bohom. Reforma cnosti tak prišla skrže zdvorilosť. Cnosť sa stala menej surovou, prestala byť sebaoprením, začala byť rovnou, všeobecnou. Zmenila sa na ochotu vychádzať s druhými pre spoločný mier a blahobyť. Aj keď duchovenstvo vytrvávalo vo svojich postojoch o kresťanskej láske, pod vplyvom osvietenstva začalo množstvo ľudí hľadať lásku ako prirodzený princíp (Wood, 1992 s. 213-218). Láska jedného k druhému ale i láska k slobode boli dôležitými princípmi cnosti. Toto pôsobenie je obojstranné: pokiaľ neexistuje cnosť, nepodarí sa ani zostaviť slobodnú vládu. Bez láskavej cnosti sa môžu konať voľby i meniť vláda, no meniť sa budú len jedni tyrani za iných (Smith, 2000).

Čoskoro si však začali uvedomovať, že naplniť tento republikánsky ideál nie je také jednoduché. V južných štátoch, kde bolo rozšírené otroctvo a spoločnosť sa najviac podobala feudálnemu Anglicku, mali plantážnici často problém vyrobiť si dostatok zdrojov na svoju obživu. Kvôli tomu sa nemohli vzdať práce a činnosti na trhoviskách. Na severe bolo zaobstarávanie živobytia ešte náročnejšie. Preto sa neraz stávalo, že v zastupiteľských orgánoch zasadali členovia, ktorí určite neboli gentlemanmi, a často nemali ani adekvátne vzdelanie. Okrem toho bola americká politika ohrozovaná nešvárom vo forme politických frakcií. Kolonisti sa domnievali, že dôvodom je prítomnosť koruny. Po vyhlásení nezávislosti si však uvedomili že frakcionárstvo pretrváva (Wood, 1992 s. 117-122). Ako sa s touto situáciou otcovia zakladatelia vyrovnávali ukážem v ďalšej kapitole.

Zaujímavým rozdielom voči klasickým predstavám bol prístup k obchodu. Príchodom nových imigrantov, zvýšením celkovej produkcie ale i nárastom cien potravín v Európe zaznamenala Amerika nárast a rozvoj obchodu. Mnoho farmárov zistilo, že práca na poli nie je len na ťarchu, ale dá sa vykonávať i kvôli zisku. Obyčajní ľudia si zrazu mohli dovoliť kupovať luxusné tovary. Tradičné konzervatívne skupiny, či už republikánskeho alebo náboženského charakteru, varovali pred zhubným pôsobením bohatstva a hojnosti, pretože bežných ľudí môže viesť k lenivosti a nečinnosti (Wood, 1992 s. 135-136). Iní však mali rozdielny názor na obchod a začali ho považovať za priaznivý pre ľudstvo, pretože vytvára dôveru a priateľstvo medzi ľuďmi. Dôležitosť tohto momentu je veľká – nielenže sa podarilo zlúčiť republikánsku spoločnosť s obchodom, malo to za následok i vznik liberálnych

prúdov v neskoršej dobe. Zatiaľ čo v Európe poddaní často záviseli na dobrej vôli ich feudálneho pána, v Amerike žiadna takáto závislosť neexistovala. Jedinou závislosťou bolo vzájomné uspokojenie potrieb, čo vytváralo obojstrannú dôveru a priazeň medzi ľuďmi (Wood, 1992 s. 218-220). Inou otázkou potom bolo, ako sa k obchodu postavili zákonodarcovia. Zatiaľ čo jedna strana považovala podporu obchodu a domácej výroby za dôležitú, iní sa ju snažili obmedziť kvôli zachovaniu občianskej cnosti. V nasledujúcich kapitolách sa tejto téme budem hlbšie venovať.

3. Obdobie rannej republiky

3.1. Budovanie nových štátov

Ako som uviedol skôr, kolonisti mali záujem založiť republiku, ktorá by nebola závislá na osobných vzťahoch, ale fungovala by na základe slobody a rovnosti jedincov. V novovytvorených štátoch však postupne dochádzalo k tomu, čoho sa otcovia zakladatelia najviac obávali. Politiku neriadili nezávislí a nestranní gentlemani. Stala sa, podobne ako to bolo v čase monarchie, spôsobom akým nadobudnúť moc a získať si tak závislosť ostatných ľudí na sebe. Vlastný záujem hral veľkú rolu, a politici sa snažili využiť moc, ktorú nadobudli, na jeho nasledovanie. Aj keď si otcovia zakladatelia priali, aby vojna za nezávislosť zmenila vnímanie ľudí, nestalo sa tak a cnosť nebola kýženou hybnou silou.

Otcovia zakladatelia sa rozhodli s touto situáciou vysporiadať systémovo. Stále videli cnosť ako dôležitú, a preto sa rozhodli vybudovať taký systém, ktorý by posilňoval jej pozíciu a oslaboval politiku ovládanú záujmami. Ich názory boli najprv materializované v ústavách jednotlivých štátov. Podľa Masonovho a Madisonovho návrhu prijala ústavu Virgínia, Adams bol zodpovedný za ústavu Massachusetts, a ňou sa potom inšpirovali i ďalšie štáty. Madison využil svoje poznatky z Virgínie i pri formovaní federálnej ústavy.

Adams mal záujem vytvoriť dobrú republiku, teda vládu zákona. K úspešnému dosiahnutiu tohto cieľa považoval za vhodné využiť zastupiteľský a proporčný systém, tak aby boli *rovné* záujmy občanov zastúpené *rovnako*. V otázke volebného práva zastával Adams názor obmedziť volebné právo len na osoby, ktoré spĺňajú isté požiadavky alebo dosahujú istú hodnotu majetku. Uvedomujúc si dôležitosť delby moci na zákonodarnú, výkonnú a súdnu, ich delegovanie jednému orgánu považoval za chybné. Vedel totiž, že jeden orgán spája všetky nevýhody, ktoré má jedinec – jeho neresti, pochabosti, či sklon ku chamtivosti. Jednoducho, volený orgán zosobňuje všetky zlé vlastnosti človeka, ktoré by mohol obdarený mocou

zneužívať na vlastné účely (Adams, 2001 s. 289). Nedivme sa preto, že Paine nazýval každú vládu nevyhnutným *zlom*.

Podobne opatrný bol i Jefferson. Aj keď bol občanom Virgínie, nezúčastnil sa zostavovanie jej ústavy, pretože bol akurát prítomný na kongrese vo Filadelfii. Kritizoval potom niekoľko opatrení, ktoré ústava zaviedla do praxe. Podobne ako Adams sa obával uzurpácie moci. Ústava Virgínie dávala všetky zložky moci do rúk jednému zhromaždeniu. Z toho pre Jeffersona plynul veľký strach, a to aj napriek tomu, že ústava garantovala právomoc väčšiny pri rozhodovaní. Vedel totiž, že despotizmus je možné dosiahnuť i hlasom mnohých, nielen jediného. *173 despotov by bolo určite rovnako utlačovateľských ako jeden* (Jefferson, 1984 s. 245). K porovnaniu ukazoval na prípad republiky Benátky, kde si občania vyberali volený despotizmus. Závislosť ostatných zložiek moci na legislatíve znamenalo, že tá si môže uzurpovať moc nad nimi. Podobne ako to bolo v monarchii, i tu by záležalo len na vzťahu delegovaného k delegujúcemu, a preto by mohol byť zamietnutý ktokoľvek, kto akurát nezdieľa rovnaké názory ako legislatíva (Jefferson, 1984 s. 245).

Vadilo mu aj to, že mnoho mužov, ktorí za nový štát bojovali a platili dane, nemali hlasovacie právo. A tí, ktorí toto právo mali, boli zastúpení disproporčne. Ako ukazuje jeho analýza, len asi 2/5 občanov Virgínie malo možnosť rozhodovať o ostatných na základe väčšinového práva. Dôvodom bolo nastavenie volebného systému a usporiadanie volebných okrskov³, z ktorých boli delegáti volení do zastupiteľského orgánu. Takýmto spôsobom mohla menšina získať právomoci, ktoré by mali odpovedať výhradne väčšine (Jefferson, 1984 s. 244).

V praktickej rovine považoval za nevhodný i volebný systém do senátu. Všimol si, že v iných krajinách či štátoch, medzi inými i vo Veľkej Británii, jedna komora zastupuje záujmy tzv. commons, t.j. bežného ľudu. Druhá komora má potom za úlohu zastupovať vlastnícke záujmy. Vo Virgínii sa tento rozdiel zmažával, pretože hlasovacie právo bolo pre obe komory odovzdané do rúk tej istej skupine voličov, a voľby sa navyše konali v ten istý čas. Sotva tak Virgínia mohla profitovať z výhod, ktoré ponúka dvojkomorový parlament (Jefferson, 1984 s. 245).

Na tomto úvodnom príklade môžeme vidieť, že otcovia zakladatelia sa pokúšali preniesť základné republikánske princípy do praxe. Aj keď sa v istých oblastiach rozchádzali, spájala ich spoločná vôľa vybudovať republiku, ktorá by nebola ovládaná korupčnými vplyvmi a skupinkami. Debata o tom, ako toto uskutočniť bola veľmi dôležitá, a jej plná sila sa

---

³ Dnešný politologický termín by bol Gerrymandering

ukázala pri prijímaní americkej ústavy, ktorá mala zachrániť americký republikanizmus od zhubných účinkov nasledovania osobného šťastia (Sandel, 1996 s. 129). Dva hlavné smery zastúpené v tejto debata boli federalisti a anti-federalisti. Dnes už vieme, že ústavu prijali všetky kolónie, a teda, že sa podarilo dosiahnuť federalistický cieľ. Nemožno ale tvrdiť, že by sa to zaobišlo bez ostrej výmeny názorov, obviňovaní, ale i ústupkov a zmeny postojov.

3.2. Boj o federálnu ústavu

Ak tvrdíme, že revolúcia a vojna za nezávislosť boli uskutočnené nato, aby sa zbavili centrálného uzurpovania moci (v rukách kráľa), a aby vytvorili štát slobodný, založený na decentralizovanej moci, v období formovania ústavy museli otcovia zakladatelia obhájiť zmenu tohto trendu. Aby sa zbavili nedostatkov, ktoré vyplývali z nedokonalnej ústavy Konfederácie (Články konfederácie a večnej únie), federalistickí otcovia zakladatelia obhajovali zväčšenie rozsahu celoštátnej moci, avšak vždy s ohľadom na ľudské slobody (Bailyn, 1992 s. 325).

Rozpor medzi skupinou federalistov a anti-federalistov je v istom zmysle bojom medzi reformátormi a tradicionalistami. Anti-federalisti sa domnievali, že sú to oni, ktorí zastupujú idey revolúcie: totiž boj proti politickej korupcii, uzurpovaniu moci a ďalším neuhov, ktoré mala revolúcia odstrániť. Domnievali sa, že záujmom federalistov bolo znovu nastoliť tieto praktiky i do novej republiky. Jedna z kritik nového systému, pod ktorú sa podpísal autor „Brutus“⁴, bola vyjadrením obavy nad širokou pôsobnosťou centrálnnej federálnej vlády v oblasti zdaňovania. Brutus si uvedomoval, že zdaňovanie je agendou ako centrálnnej tak i štátnych vlád. V prípade, že by boli dane nastavené privysoko a ľudia by ich neboli schopní platiť, buďto štátna alebo federálna daň by musela byť znížená. Vzhľadom k vyššiemu postaveniu federálnej vlády Brutus predpokladá, že znížená respektíve zrušená by musela byť daň štátna. To podľa neho vytvára tlak zo strany centrálnnej vlády smerom k štátom: štáty by vlastne nemohli zdaňovať bez povolenia kongresu. Naopak kongres má neobmedzenú právomoc zdaňovať („Brutus“, 1787/1788, list V.). Toto bol jeden z najväčších problémov, proti ktorým revolucionári bojovali v čase monarchie. Ďalšími boli postavenie stáleho vojska, úplatných zastupiteľov, či prezidentskej milosti. Anti-federalisti sa tak vracali k témam, ktoré ich najviac strašili ešte pred vyhlásením nezávislosti (Bailyn, 1992 s. 341-343).

Hamilton však obraňoval možnosť výberu daní centrálnou vládou. Podľa neho nebolo žiadnou zárukou spravodlivosti, ak by mali túto právomoc

---

⁴ Pravým menom (pravdepodobne) Robert Yates

len štáty. V tyranskej Osmanskej ríši sultán nevyberal dane priamo, ale od svojich pašov a guvernérov. Tí mali voľné ruky v drancovaní obyvateľstva. Preto sa nazdáva, že táto právomoc by mala byť delegovaná do správnych rúk, ktoré videl v ústrednej vláde. Navyše, v súvislosti s problémami vo financovaní Konfederácie sa nazdával, že iným spôsobom, ako daňami priamo vyhlásenými úniou, sa nie je možné vyhnúť nepríjemnostiam spojeným s naplňaním pokladnice (Hamilton, a iní, 2002 s. 246-247).

Podľa tohto príkladu vidíme, že hlavný ideologický rozdiel medzi federalistami a anti-federalistami bol na osi od tradičného republikanizmu k ideám formovaných pre účely novej republiky. Okrem toho je dôležitý i rozmer pragmatický. Jednotnosť kolónií bola v ich situácii jedinou možnosťou ako si udržať nezávislosť od Európanov. Slabý zväzok konfederácie nedokázal adekvátne odpovedať na výzvy a problémy, s ktorými sa Amerika musela potýkať. Aj preto federalisti argumentovali zvýšením sily centrálnej vlády.

Anti-federalisti však prejavovali vieru vo fungovanie klasických republikánskych zásad: za dôležitý problém nového štátneho útvaru považovali jeho rozmer. Nazdávali sa totiž, že republika môže fungovať len na malom priestore, ktorý sa vyznačuje názorovou jednotnosťou alebo aspoň konsenzom. Domnievali sa, že ten je možné vo väčšej republike dosiahnuteľný jedine používaním sily. Takýto pohľad bol podporovaný autoritou v teórii politiky Montesquieu (Bailyn, 1992 s. 344).

Problému veľkosti republiky sa venuje James Madison v liste č. 10. Uvedomuje si, že v politike pôsobia záujmové skupiny a na verejné blaho nie je braný ohľad. Za riešenie tohto neuhu považuje zastupiteľský systém, pretože sa vďaka tomu cibria názory verejnosti. Domnieval sa, že zastupiteľ je schopný artikulovať záujmy spoločnosti ešte lepšie, ako obyvatelia sami. Ako protiargumenty voči anti-federalistom predkladal praktické dôvody. V malej republike môže dochádzať k uplácaniu či intrigám, a do zastupiteľstiev sa tak môžu dostávať ľudia, ktorí zradzajú verejnú dôveru. Vo veľkej republike, kde je jeden zástupca volený oveľa väčším množstvom ľudí, existuje menšia šanca, že by mali podplácanie a intrigy taký vplyv. Rovnako menšia je šanca, že sa v rozľahlej republike nájde dostatok ľudí, aby sa spojili vo vlastnom jednotnom záujme proti spoločnému dobru (Hamilton, a iní, 2002 s. 123).

Môžeme vidieť, že federalisti i anti-federalisti sa zhodovali v otázke, čo je pre spoločnosť zlé: politická korupcia a zneužívanie moci. Odlišovali sa však v tom, ako tento nešvár politiky potlačovať. Zatiaľ čo anti-federalisti vytrvávali u tradičných republikánskych zásad, federalisti sa nazdávali, že sa

im podarí systém zreformovať, a tým dosiahnuť kýženého výsledku. Zaujímavý je prístup k názorom. Anti-federalisti si mysleli, že na dobré fungovanie republiky je potrebná jednota názorov. Madison toto odmieta. Naopak si myslí, že práve dostatočná rôznorodosť názorov prispeje k tomu, že žiaden jeden názor neprevýši iný, ale odlišné názory sa budú vzájomne vyvažovať. Nemalo by sa teda stať, že náboženská sekta, ktorá by možno v jednom štáte mohla získať nadmernú podporu, by preniesla svoj vplyv do ostatných štátov. Alebo kampan' za tlačenie papierových peňazí tiež prípadne zasiahne menšie územie: skôr okres ako štát, a skôr štát ako celú úniu (Hamilton, a iní, 2002 s. 124).

Pokiaľ však anti-federalisti vytýkali, že projekt ústavy pre veľkú republiku je novinkou, ktorá nemá v histórii obdoby, Madison bol v tejto veci pragmatický: „Prečo by sme pokus o vytvorenie rozľahlej republiky mali odmietnuť len preto, že je v ňom niečo nové? Nie je azda pýchou amerického ľudu, že hoci vždy preukazoval patričnú úctu názorom minulosti i názorom iných národov, nikdy netrpel slepým uctievaním zašlých časov, zvykov a hrdinov do tej miery, aby to prevládlo nad jeho zdravým rozumom, znalosťou vlastnej situácie a poučením sa z vlastnej skúsenosti?“ (Hamilton, a iní, 2002 s. 148). Preto je logické, že aj keď učením Montesquieua argumentovali ako federalisti tak i anti-federalisti, každý z neho vyberal to, čo vhodne podporovalo jeho argument. Nie je preto náhodou, že Hamilton vyčíta odporcom ústavy neznalosť Montesquieua a jeho odporu voči veľkej republike. Uvažuje, že tento francúzsky mysliteľ, si malú republiku predstavoval určite ešte menšiu, ako boli štáty vtedajšej únie. Anti-federalisti však nežiadali rozklad týchto štátnych celkov na ešte menšie. Ak by mali dôsledne nasledovať uvažovanie Montesquieua, ostávalo by sa buď rozdrobiť, alebo sa podriaďiť monarchii (Hamilton, a iní, 2002 s. 112).

Oba tábory si uvedomovali, že ľudia sú chybní, a preto i vláda môže byť chybná. Človeku, ktorému sa odovzdáva neobmedzená moc určite nemožno dôverovať. Anti-federalisti sa domnievali, že náprava tohto neduhu tkvie v zachovávaní tradičných princípov cnosti. Na druhej strane federalisti videli možnosti riešenia v politickom systéme, ktoré by silu cnosti ešte posilnili. Jedná sa o systém brzd a protiváh. V Amerike teda stále existovala viera, že cnosť sa v politike nachádza. V protiklade s touto predstavou existovalo aj uvedomovanie si korupčného charakteru človeka (Bailyn, 1992 str. 369). Madison v Liste č. 51 vedel, že keby ľudia boli anjeli, nepotrebovali by vládu. A keby ľuďom vládli anjeli, nepotrebovali by jej kontrolu (Hamilton, a iní, 2002 s. 403);. Systém brzd a protiváh má teda funkciu náhrady nedostatku cnosti. Koncept cnosti však neodmieta úplne. Na kongrese o prijatí federálnej ústavy vo Virgínii sa Madison vyjadril, že pokiaľ by cnosť

neexistovala, žiadne brzdy ani protiváhy, žiadna forma vlády by nemohla Američanov učiniť slobodnými (Madison, 1999 s. 398).

Skrze voľbu cnostných občanov by sa malo podariť sformovať dobrú vládu. Táto vláda by sa však nemala iba spoliehať na to, že cnosť ostane základným prvkom spoločnosti. Podľa niektorých amerických otcov zakladateľov by mala vláda mať i formatívnu (tzn. vzdelávaciu) úlohu, aby sa občianske cnosti nevytratili. Jeden z nich, Benjamin Rush, sa domnieval, že človek by mal byť učení k tomu, že nie je vlastnený sebou samým, ale že je verejným vlastníctvom. Preto by mal byť vzdelávaný k vhodnému občianskemu správaniu (Sandel, 1996 s. 129). Federalisti však nepovažovali ústavu za nástroj morálneho či občianskeho zdokonaľovania, azda s výnimkou vytvorenia vzťahu vlády s ľuďmi. V 27. liste Hamilton vyjadruje svoj názor, že vláda by mala pôsobiť v oblastiach, s ktorými sú ľudia spätí, aby sa spriaznili s jej fungovaním. Vďaka tomu by vláda nemusela využívať donucovaciu moc, pretože jej činnosť by bola priehľadná (Hamilton, a iní, 2002 s. 232). Formatívnu úlohu malo plniť náboženstvo, školstvo, ale najmä sociálne a ekonomické vzťahy v spoločnosti (Sandel, 1996 s. 133).

Medzi federalistami a anti-federalistami prebehla ešte jedna dôležitá debata týkajúca sa chybovosti človeka a vlády. Zaoberala sa otázkou prijatia listiny práv. Hamilton argumentoval, že listina práv nie je na zachovanie slobôd nutná, pretože ľud sa svojej moci nevzdáva, len ju deleguje zástupcom. Naopak, listiny práv bývali pôvodne dohodami medzi kráľom a poddanými, obmedzujúc jeho výsadné práva a vyčleňujúc také, ktoré mu neprislúchali. V prípade Ameriky Hamilton dodáva, že ani niektoré ústavy štátov (špecificky ukazuje na štát New York, ktorého obyvateľstvu boli listy federalistov adresované) listinu neobsahujú. Neznamená to, že by pri jej absencii boli niektoré práva ochraňované menej. Napríklad uvádza požadovaný bod listiny o slobode tlače. Nielenže sa domnieva, že by bolo mimoriadne náročné formulovať takýto bod tak, aby sa nedal jednoducho obísť, ale pochybuje aj o jeho funkčnosti. O zákonoch rozhoduje legislatíva, a tá sa riadi verejnou mienkou. Sloboda tlače tak závisí od ducha spoločnosti, a nie od slov zapísaných v ústave. V neposlednom rade tvrdí, že ústava samotná je listinou práv, pretože stanovuje politické výsady človeka vo vzťahu k vláde (Hamilton, a iní, 2002 s. 630-633).

Zástanca listiny práv Jefferson však argumentoval, že niektoré štáty už opustili nástroje spravodlivosti ako súd s porotou. Jefferson to považoval za nerozumné, a nechcel, aby obozretné štáty skončili rovnako. Podľa neho je listina práv dokumentom, ktorý vytvára hrubú čiaru medzi tým, čo vláda má a čo nemá dovolené (Jefferson, 1984 s. 916). Federalisti sa však vyjadrovali, že podobných listín bolo už v rôznych štátoch veľké množstvo, avšak vláduca

moc bola vždy schopná túto čiaru prestúpiť. Zároveň, nevyčerpávajúci výpočet niekoľkých práv znamená, že vláda si môže kedykoľvek nárokovať právomoc zasahovať do tých práv, ktoré v listine obsiahnuté nie sú (Wood, 1969 s. 537). Hlavnou debatou teda nebol rozsah občianskych práv garantovaných ústavou, ale rozsah právomocí federálnej vlády a jej obmedzenie vo vzťahu k jednotlivým štátom. Anti-federalisti sa totiž obávali uzurpovania moci väčšinou proti menšinám, odkazujúc na historické skúsenosti. Nielen moc v rukách jedného panovníka, ale i v rukách početnej masy, môže ohroziť slobodu (Sandel, 1996 s. 33-34).

Anti-federalisti tak naďalej argumentovali, že ústava je zmluvou medzi správcami a spravovanými, je pre ľudí potrebné poznať presný bod, či kritérium, kedy vláda presahuje svoje právomoci a porušuje garantované práva. Silou verejnej mienky bola Listina práv (*Bill of Rights*) nakoniec do ústavy zakomponovaná. Na ošetrovanie tohto argumentu anti-federalistov je IX. dodatok k ústave formulovaný tak, že práva vyhradené v Listine nie sú jedinými, ktoré si občania môžu užívať (Stevens, 1984 s. 47). Madison, nikdy nebývajúc vyslovene proti ratifikácii tohto dokumentu, si uvedomil, že tak boli zabité dve muchy jednou ranou – zároveň boli upokojení tí, ktorí listinu vyžadovali, ale najmä boli posilnené mechanizmy obrany slobody (Wood, 1969 s. 541-543).

Ukázal som, že snaha o vytvorenie novej americkej ústavy mala reflektovať zachovanie republikánskych predstáv o vláde. Aj keď sa jednotlivé presadené body odlišovali od tradičných ideí, federalisti tieto zmeny dôsledne odôvodnili. Dôraz na zachovanie vedúcej úlohy gentlemanov v politike zostal. Nová federálna ústava tak dala Spojeným štátom silnú a akcieschopnú vládu, ktorá bola v neskorších rokoch schopná adekvátne reagovať na vnútornú i zahranično-politickú situáciu. Naším cieľom nie je polemizovať o tom, čo by sa s Amerikou stalo v prípade, že by zostali v platnosti Články konfederácie. Môžeme však bez pochyb tvrdiť, že novej americkej vláde sa podarilo vysporiadať so štátnym dlhom, ktorý po vojne za nezávislosť výrazne narástol, a v nasledujúcich dekádach po prijatí ústavy získala Amerika adekvátne postavenie i v zahraničnej politike. Aj týmto témam sa venujem v nasledujúcej kapitole.

4. Koncept rovnosti v ekonomike a politike

4.1. Rovnosť a ekonomika

Po prijatí ústavy sa legislatíva zaoberala niekoľkými dôležitými debatami týkajúcimi sa ekonomickej politiky. Jedna z nich mala svoj základ vo vojne za nezávislosť. Američania sa v tom čase spoliehali na domácu výrobu, čo

upevňovalo pozíciu záujmu remeselníkov, ale i farmárov a obchodníkov. Do obehu boli navyše uvedené papierové peniaze, z čoho profitovali nielen bežní ľudia, ale vo výraznej miere aj špekulanti a šmelinári. Obchod rástol, pretože ľudia hľadali cesty ako zbohatnúť, čo bolo počas vojny možné. Zvýšenie produkcie a ziskov znamenalo, že si obyčajní farmári či remeselníci mohli dovoliť luxusné tovary. V nádeji na lepšiu budúcnosť si mnoho ľudí požičiavalo a narobilo dlhy. Po ukončení vojny však nastalo ekonomické oslabenie. Mnoho farmárov preto žiadalo nové emisie papierových peňazí, aby sa mohol rozvíť vnútorný obchod (Wood, 1992 s. 243-249).

Alexander Hamilton, minister financií pod prezidentom Washingtonom, takéto plány mal. Išlo mu o podporu amerického obchodu a výroby, aby bola Amerika schopná konkurovať ostatným krajinám nielen v ekonomickej ale i politickej oblasti.

Prvý z týchto plánov sa týkal verejného dlhu. V niekoľkostranovom dokumente Hamilton odôvodňoval nutnosť spoločného prevzatia jednotlivých štátnych dlhov federálnou vládou únie. Na jeho splatenie navrhol vydanie cenných papierov, na platbu úrokov by využil zisky z ciel a spotrebných daní. V tomto spôsobe videl navýšenie kapitálu v obehu, čo má kladný vplyv na obchod, výrobu i požičiavanie peňazí. Okrem toho uvádza ďalšie výhody neekonomického charakteru, ktoré by toto opatrenie prinieslo: jednotlivé štáty únie by to priblížilo do užšieho zväzku, zlepšila by sa tak ich obranyschopnosť, zvýšil by sa úroveň serióznosti Spojených štátov v medzinárodnom hľadisku a podobne (Hamilton, 2001 s. 534-536).

V rámci riešenia problému štátnych dlhov sa dostalo aj na otázku ako naložiť s dlhopismi vydanými počas vojny za nezávislosť. Mnoho ich pôvodných vlastníkov totiž tieto dlhopisy predalo špekulantom. Aj keď si uvedomoval, že ich pôvodní vlastníci predávali často z nutnosti, Hamilton sa nazdával, že v rámci rešpektovania súkromných dohôd by mali byť tieto dlhopisy odkupované od ich súčasných vlastníkov. Tí ich podľa neho odkupovali za trhové ceny, a riziko, že sa im peniaze nevrátia, tým prebrali na seba. Navyše, nie každý predával dlhopisy z nutnosti. Hamilton nevidel praktickú možnosť ako rozlíšiť jedných od druhých, aj preto sa staval za názor, že peniaze za dlhopisy by sa mali vrátiť ich súčasným vlastníkom (Hamilton, 2001 s. 541-542).

V zjednotení štátnych dlhov do jedného pod záštitou Únie videl Hamilton aj dobrý spôsob, ako vylepšiť pozíciu federálnej vlády. Ak by totiž boli veritelia smerovaní k jednému zdroju, spojili by sa v jednotnom záujme a podporovali by tak fiškálne usporiadanie únie (Hamilton, 2001 s. 544). Okrem ekonomického rozmeru tak je vidieť i pokus previazať štát s vrstvou

bohatých ľudí, ktorí by ho podporovali. Avšak Hamiltonovi oponenti v tejto snahe videli korupciu podobnú tej v predrevolučnom období. Mnoho z bohatých veriteľov totiž zasadlo v kongrese, čo bolo v jasnom protiklade s ideálom nestrannej politiky (Sandel, 1996 s. 134).

Hamiltonovi bol vyčítaný i jeho prístup k preplácaniu vojnových dlhov. Jeho odporcovia sa totiž domnievali, že špekulanti by sa obohatili na úkor bežných ľudí. Tí by navyše boli ochudobnení ešte raz formou spotrebných daní, z ktorých by sa platili úroky. Debata sa tak rozšírila i o politický rozmer. Novovzniknutá Republikánska strana pod vedením Thomasa Jeffersona argumentovala, že opatrenie by ohrozovalo občianske cnosti. Na jednej strane by narástla chudoba, ktorá zvyšuje závislosť. Na druhej strane by narástlo bohatstvo skupiny ľudí. Zvýšenie bohatstva so sebou prináša luxus, a ten je rovnakou hrozbou pre občiansku cnosť (Sandel, 1996 s. 135-136). V otázke vojnových dlhov bola nakoniec prijatá pozícia, ktorú zastával Alexander Hamilton. Stalo sa tak aj napriek tomu, že Jefferson sa obracal na prezidenta Washingtona varujúc pred hrozbou monarchistických vplyvov na americkú politiku, zvyšujúcich závislosť obyvateľov (Jefferson, 1984 s. 988).

Ďalšia dôležitá debata, v ktorej figuroval Hamilton i jeho republikánski súper, sa týkala podpory manufaktúrnej výroby. Amerika zaznamenala rozvoj tohto odvetvia už pred revolúciou, avšak jednalo sa skôr o výrobu v zázemí rodiny, nie modernú masovú továrenskú výrobu (Wood, 1992 s. 138). Takýto spôsob výroby neodporoval republikánskym zásadám, naopak Jefferson sa v Poznámkach o štáte Virginia vyjadril, že domáca výroba vlastných hrubých výrobkov je v poriadku. Predsa však odporúčal radšej pracovať na poli, respektíve ťažiť surové materiály, a manufaktúrne výrobky dovážať zo zahraničia. Práca v továrni mala totiž podľa neho záporné účinky na ľudskú cnosť, kvôli tomu, že zvyšuje závislosť jej pracovníkov (Jefferson, 1984 s. 290).

Niektorí v republikánskom tábore však s Jeffersonom nesúhlasili. Podobne ako pred revolúciou tvrdili, že nie je dobré spoliehať sa na zahraničný dovoz tovarov, pretože tak Amerika závisí na ľubovoľných obmedzeniach či clách cudzích štátov. Domnievali sa aj, že dovezené luxusné tovary, napr. z Británie, kazili morálny charakter Američanov. Ďalší sa nazdávali, že podporou miestnych manufaktúr by sa mohla odstraňovať nezamestnanosť. To je veľmi dôležité nie pre ekonomický rozmer chudoby, ale pre morálny charakter nepracujúceho človeka. Podľa nich lenivosť a záhalčivosť vedú k nemorálnosti a neposlušnosti k zákonu. Naopak práca zvyšuje ľudskú usilovnosť i hospodárnosť, má teda kladné účinky na ľudskú cnosť (Sandel, 1996 s. 145-146).

Hamilton zašiel v názore na podporu manufaktúr ešte ďalej. Malé rodinné manufaktúry mu nestačili, mal záujem ich rozviť väčšmi. Na podporu domácej továrenskej výroby sa mali použiť clá a dotácie. Jeho záujmom bolo podobne ako u niektorých republikánov znížiť závislosť Ameriky na zahraničí, znížiť vývoz surových materiálov a naopak nahradiť ho vývozom luxusných výrobkov. To by viedlo k nárastu amerického kapitálu, zníženiu cien manufaktúrnych výrobkov a nárastu celkového obchodu – nielen zahraničného, ale i vnútorného (Hamilton, 2001 s. 684-694).

Republikáni ale neboli takí optimistickí. Argumenty ostávali v rovine politickej. Obávali sa, že podporou skrze dotácie sa opäť prepája súkromný sektor s vládou, čo je korupcia podobná tej v monarchii (Sandel, 1996 s. 146). Aj keď nie je možné tvrdiť, že by boli federalisti monarchistami, využívali niektoré praktiky typické pre monarchickú spoločnosť. Využívali štátne úrady ako ministerstvo financií či Banku Severnej Ameriky⁵ (*Bank of North America*) na vytvorenie priateľov vlády. Ich záujmom bolo, v rozpore s republikánmi na čele s Jeffersonom, vybudovať silný štát schopný konkurovať európskym mocnostiam. K tomu malo slúžiť previazanie štátu s jej najbohatšími občanmi. Aj keď sa to netýkalo Hamiltona, mnohí federalistickí politici boli zapojení do zárobkovej činnosti plynúcej z ich úradného postavenia. Viacerí sa venovali riskantnej špekulácii s pôdou, a neraz sa to skončilo bankrotom. Takéto situácie podkopávali postavenie gentlemanov v spoločnosti a otvárali priestor snaživým občanom z nižších tried, aby ukázali svoje umenie (Wood, 1992 s. 261-266).

Ešte jedna dôležitá debata v oblasti politickej ekonómie sa týkala založenia Národnej banky⁶ (*First Bank of the United States*). V rámci podpory obchodu bolo vybudovanie štátnej banky dôležitým krokom. Podľa Hamiltona by existencia banky znamenala navýšenie celkového kapitálu v únii. Uvedomoval si totiž, že peniaze, ktoré ležia „pod vankúšom“ nezvyšujú svoju hodnotu, a ich účel sa tak stráca. Ak sú však investované, vynášajú zisk: ľudia si môžu požičiavať, a podporovať tak svoj biznis. Existencia banky zvyšuje a zrýchľuje cirkuláciu peňazí v obehu a zjednodušuje peňažnú výmenu a tým i výber daní. Navyše, peniaze vložené do takejto inštitúcie sú dobrým zdrojom pre vládu v prípade neočakávaných udalostí. Pri založení takejto banky samozrejme požaduje existenciu papierových peňazí, pretože používanie drahých kovov považuje za nepraktické (Hamilton, 2001 s. 575-580).

---

⁵ Banka vytvorená listinou Kontinentálneho Kongresu v r. 1781 v Pensylvánii. Bola zodpovedná tamojšej prísnej štátnej legislatíve, čo jej znemožnilo naplňať úlohu americkej centrálnej banky.

⁶ Táto banka bola vytvorená už pod záštitou Únie v r. 1791

Republikánom vadilo, že Hamilton chce na podporu obchodu získať štátne inštitúcie. Vytvorenie takejto banky totiž znamenalo previazanie štátu s bohatou vrstvou skrze štátne licencie. Republikáni odmietali takéto výsady pre obmedzenú skupinu ľudí. Podľa nich tieto výsady vytvárali v spoločnosti nové formy zaviazanosti a posilňovali aristokratickú vrstvu (Wood, 1992 s. 318-320). Jefferson argumentoval i výkladom ústavy. Podľa neho kongresu povoľovala ukladať dane a splácať dlhy, avšak návrh založenia banky sa nezaoberal týmito záležitosťami. Kongres má vytvárať zákony *potrebné* na napĺňanie svojej moci, no Jefferson považoval banku za nepotrebnú pre štát. Aj keby mala banka zjednodušiť výber daní, toto opatrenie nie je *potrebné*, ale iba *vhodné*. Ak by sa využíval precedens vhodnosti, podľa Jeffersona by to mohlo mať zhubné účinky na štátnu moc. Najvhodnejšie by predsa bolo založiť svetovú banku s jednotnou menou, to však neznamená, že sa bez nej svet nezaobíde. Preto sa nazdával, že Národnú banku nie je treba, a inštitút bankovníctva chce prenechať v právomoci štátov (Jefferson, 1984 s. 416-421).

Federalisti strácali vplyv na americkú politiku, zásadnú ranu im zasadili prezidentské voľby na začiatku 19. storočia. Prezidentom sa stal Thomas Jefferson, a ekonomická politika začala byť riadená podľa republikánskych zásad čo najmenšieho štátu. Aj keď v štátoch vznikali nové banky, Národná banka zanikla (Wood, 1992 s. 316). Počas Jeffersonovho pôsobenia sa však udiala udalosť skôr posilňujúca moc štátu. Spojené štáty v roku 1803 odkúpili provinciu Louisianu od Francúzska. Republikáni argumentovali, že sa posilní republikánsky charakter spoločnosti, pretože nové rozsiahlejšie územie dávalo ľuďom možnosť pokračovať v agrárnom spôsobe života smerom k väčšej nezávislosti. Republikáni očakávali, že vďaka dostatku novej lacnej neobrábanej pôdy sa zvýši rovnosť majetku. Okrem toho, odkúpenie Louisiany malo aj ekonomické dôsledky – kontrolu nad splaviteľnou riekou Mississippi a bohatým prístavom New Orleans. Spojené štáty sa zároveň vzdialili od problémov a intríg Európy, vďaka tomu, že Francúzi stratili moc nad územím v Amerike. To znižuje nutnosť udržiavania armád a námorníctva, a tým znižuje daňové zaťaženie, čo má kladný vplyv na ľudskú cnosť (Sandel, 1996 s. 140-141).

Federalisti však neboli nadšení z odkúpenia tak širokého územia ako bola Louisiana. Hamilton sa nazdával, že jej odkúpenie bolo reakciou na zahraničné udalosti. Francúzsko podľa neho nielenže nemalo prostriedky, aby bolo schopné Louisianu kolonizovať, ale ani ubrániť voči britskej hrozbe. Zo strany Napoleona bol teda predaj tejto provincie pragmatickým ťahom, za ktorý ešte výhodne získal dva milióny dolárov. Hamilton zaútočil i na argument republikánov o zisku nového územia. Tvrdil, že len asi 1/16 územia Spojených štátov bola v tom čase obývaná. Získavať nové územie v tejto situácii považoval za nelogické. Navyše, kolonizácia týchto neobývaných

území by znamenala rozptýlenie obyvateľov a zvýšenie významu týchto západných teritórií vzhľadom k východným provinciám. To by malo podľa neho viesť k rozdeleniu zeme alebo rozkladu americkej vlády. Veľmi zaujímavý je i argument týkajúci sa vyhradenia prostriedkov k zakúpeniu Louisiany. Hamilton vyčíta Jeffersonovi, že sľúbil zbaviť sa dlhu, miesto toho sa však rozhodol o tejto investícii. Financie, na jej zaplatenie nehľadal v zdanení bohatstva a luxusu, ale základných životných potrieb (Hamilton, 2001 s. 997-1000).

Je tak vidieť, že došlo k zaujímavým ideologickým sporom. Na jednej strane sa Jefferson ukazoval ako odporca daňového zaťaženia obyvateľov a odstránenia dlhu. Na druhej strane sa rozhodol o takýto veľkolepý a drahý projekt, ktorý museli zaplatiť občania Spojených štátov. Ak by sme sa pozerali len na túto udalosť, vyvstáva otázka čím sa líšil Jefferson od ostatných politikov, ktorí jedno hovoria a iné činia? Nielenže bolo odkúpenie Louisiany drahým projektom, navyše aj posilňoval právomoc štátu.

Do sporu s Federalistami sa republikáni dostali ešte v jednej zásadnej veci. Británia viedla začiatkom 19. storočia agresívnu politiku voči Amerike. Každá obchodná loď, ktorá sa plavila do Európy, musela najprv zastaviť v anglických prístavoch. Republikáni sa preto rozhodli bojkotovať akýkoľvek obchod s európskymi štátmi, aby ich touto mierovou cestou donútili k povoleniu voľného obchodu s Amerikou. Domnievali sa totiž, že európske národy nemôžu dlho vydržať bez dovozu amerických plodín, zatiaľ čo Amerika sa bez európskeho luxusu zaobíde. Existoval tu teda i cieľ zlepšiť republikánsku cnosť. Federalisti boli zásadne proti. Tvrdili, že Jefferson má v pláne rozbiť americký obchod a navrátiť krajinu do primitívneho predobchodného stavu podobnému starovekej Sparte. Po štrnástich mesiacoch však republikáni zistili, že takáto stratégia nefunguje.

Neskôr, v roku 1812, sa pokúsili ukončiť závislosť amerického obchodu na Európe vojnou. Republikáni tvrdili, že vojna obnoví občiansku cnosť a spojí Američanov pre spoločné dobro. Aj federalisti prijali rétoriku obhajujúcu cnosť. Domnievali sa, že vojna privedie Ameriku k záhube, podobne ako to bolo v starovekom Grécku a Ríme. Federalisti videli vo vláde skazenie ideálov morálky a nezávislosti (Sandel, 1996 s. 140-141).

Na príkladoch sme videli, že po prijatí ústavy chceli federalisti vybudovať silné a hrdé Spojené štáty schopné konkurovať zahraničným mocnostiam. Podporou obchodníckeho stavu, jeho previazaním so štátom a rastom ekonomiky sa podľa Hamiltona dal tento cieľ dosiahnuť. Po nástupe republikánov do prezidentského kresla (Jefferson a po ňom Madison boli prezidentmi v rokoch 1801 – 1816) sa Amerika dala na cestu podpory

agrárneho spôsobu života odvolávajúc sa na občianske cnosti. V politike pritom bolo cnosti čoraz menej a menej.

4.2. Aristokracia a „obyčajní ľudia“ – pojmie rovnosti

Predošlá kapitola sa zaoberala politickým myšlienkami, ktoré kolonisti realizovali vo forme ústav jednotlivých štátov i celej únie. Aj keď sa od klasických predstáv v niečom odlišovali, je možné nepochybné tvrdiť, že otcovia zakladatelia chceli vytvoriť systém republikánsky. Ústrednými ideou mala byť nezaujatosť cnostných politikov. Autori ústav však skoro zistovali, že túto myšlienku nie je možné naplniť. Obyvateľstvo totiž v dostatočnej miere cnosťou nedisponovalo. Väčšinu ľudí nezaujímalo blaho spoločnosti, starali sa len o veci im blízke, ktoré boli schopní postihnúť. „Cnostným“ politikom prestávali dôverovať, a v spoločnosti sa začali objavovať noví lídri. Nemali ani vzdelanie, ani spôsoby gentlemanov, avšak oháňali sa frázami o slobode a rovnosti, ktoré mali pôvod v revolúcii. Ich cieľom bolo podporovať miestne a obmedzené záujmy na úkor verejného blaha. Kolonisti nevytvorili nezaujatú, odosobnenú spoločnosť. Práve naopak, nová republika v ľuďoch prebúdzala súťaživosť a individualizmus (Wood, 1992 s. 229-230).

Táto situácia nenastala náhodou. Revolúcia mala za cieľ ukončiť vzťahy závislosti medzi ľuďmi, čo sa jej podarilo. Otcom zakladateľom sa však nepodarilo vytvoriť dostatočne silné občianske pnutie, aby mohli zachovať republiku, takže sa systém formoval ako demokracia: vládnu moc nemali spravovať len „patriciova“, gentlemani z vyššej triedy, ale ľud. Dôvodom bola myšlienka rovnosti. Ľudia i štátne úrady prestávali rozlišovať obyvateľov podľa pôvodu, každý sa stal občanom (Wood, 1992 s. 233). Aj keď túto situáciu otcovia zakladatelia videli, akceptovali ju len v obmedzenej miere. James Madison napríklad stále veril v princíp republikánskej cnosti v politike, aj keď sa nazdával, že gentlemani nemôžu apriórne odmietajú účasť bežného ľudu v politike. Netvrdil, že je možné sa bezpodmienečne spoliehať na obyčajných ľudí. Predsa sa domnieval, že aj bežní ľudia majú toľko cnosti, že vyberú tých správnych politikov. Tento republikánsky princíp však môže fungovať len dovtedy, pokým v spoločnosti existuje cnosť. „Očakávať, že akákoľvek vláda zaistí slobodu a šťastie ak ľudia vôbec nebudú cnostní, je nerealistická predstava“. Ukazovateľom, či je spoločnosť stále cnostná sú teda jej vrcholní predstavitelia (Madison, 1999 s. 398). Ako som však povedal vyššie, tento republikánsky prístup začínal byť pôsobením ducha rovnosti čím menej akceptovaný.

Prakticky celá spoločnosť prijala Lockovu tézu, že ľudia sa rodia rovní. Kolonisti mierne modifikovali Lockovo myslenie, ak tvrdili, že rozdiely nastávajú pôsobením vonkajšieho prostredia a spoločnosti. V človeku sa ich pôsobením formuje akási všeobecná predstava o morálke, ktorá riadi ľudské

srdce alebo podvedomie (Wood, 1992 s. 239). Thomas Jefferson sa nazdával, že táto predstava prichádza od Stvoriteľa, ktorý vytvoril človeka ako spoločenskú bytosť, a dal mu teda spoločenské predispozície (Jefferson, 1984 s. 1337). Ako však podotýka Tocqueville, táto predstava alebo zmysel nie je z ľudského rozumu, pretože ten dostávajú ľudia nerovnomerne. Ukrýva sa však niekde v každom človeku, a pôsobí rovnako (Tocqueville, 1992 s. 43). Táto morálna predstava má riadiť každého človeka, aby konal dobre. Jediniec ju nenadobudne štúdiom na univerzite, podľa kolonistov to bola prirodzená súčasť každého človeka – vzdelanca i roľníka (Wood, 1992 s. 239-240).

V Amerike neexistovala úplná majetková rovnosť, ale spoločnosť nemôžeme charakterizovať ani ako vyslovene nerovnú. Existovalo totiž len málo ľudí, ktorí nevlastnili pôdu. Ako sme uviedli skôr, v Amerike bol vlastník pôdy považovaný za nezávislého. Aj keď jej rozdelenie bolo nerovné, predsa len zanedbateľné množstvo ľudí (s výnimkou otrokov) záviselo na iných, čo rozvíja rozmer rovnosti. Predstava rovnosti sa týkala i rovnosti príležitostí. Človek nemal pri svojom úspechu závisieť od príbuzenských vzťahov či cudzej záštity. Smerodajnými by mali byť jeho talent a cnosť. Táto myšlienka rovnosti znamenala pre Američanov vieru, že nikto nie je ani od narodenia, ani skrze majetok či bohatstvo v jeho ľudskej podstate lepší, než ktokoľvek iný (Wood, 1992 s. 234).

Nie je preto divu, že sa v spoločnosti vytvoril odpor voči akýmkoľvek prejavom nadradenosti. Hovorili sme, že v Amerike existovala vrstva gentlemanov, ktorí ašpirovali na vyššie postavenie, bežný ľud ich však často odmietal. Deliacou čiarou v spoločnosti sa stalo rozdelenie na aristokratov a demokratov. Zastupovali ich politické strany federalistov respektíve (demokratických) republikánov.

Aj keď sa federalisti snažili zachovať nejaké rozdiely medzi triedami, pod tlakom republikánov už nemohli vzkriesiť myšlienku aristokracie. Aristokracia v ponímaní ľudí nielenže stratila svoje popredné postavenie, dokonca bola považovaná za špatnosť. Osoby z aristokratickej vrstvy mali tradične dosť voľného času nato, aby sa mohli venovať záležitostiam vlády. Avšak len niekoľko desiatok rokov po revolúcii sa tento voľný čas stal terčom kritiky, bol považovaný za záhaľku. Keď spoločnosť odsúdila záhaľku, v opačnom smere oslavovala prácu. Vlastníctvo sa viazalo čoraz menej na súkromné bohatstvo a miesto toho bolo čím viac spájané s prácou, ktorá za nim stála (Wood, 1992 s. 276-278). Toto bol Jeffersonov argument. Videl, že v Amerike majú ľudia pôdu, ktorú môžu slobodne opracovávať, prípadne sa venovať inej práci. Vďaka tomu rešpektujú právo a poriadok a ich samých to kvalifikuje k rozhodovaniu o verejných záležitostiach (Jefferson, 1984 s. 1309).

Pracovitost začala byť spájaná s republikanizmom, zatiaľ čo záhalčivosť bola charakteristická pre monarchiu. Mnoho aktívne pracujúcich ľudí – od obyčajných remeselníkov až po vlastníkov tovární – sa tak pridalo na stranu republikánov v demokratickom boji proti nepracujúcim gentlemanom (Wood, 1992 s. 279-280). Pre republikánsku stranu to znamenalo prijatie nových demokratických princípov na úkor republikánskych. Zástupcom ľudu viac nemal byť nestranný a nepracujúci gentleman, ktorý obetuje svoj čas pre blaho ostatných. Ľudia boli rovní, a preto mali mať rovné právo zastupovať svoje záujmy. Aktívni politici začali za svoju činnosť dostávať výplaty, pretože sa predpokladalo že to priláka schopných ľudí spravovať verejné záležitosti. Politická činnosť tak už nebola čestnou prácou obmedzenej skupiny bohatých, ktorí obetovali svoj čas, ale práveže sa stala zdrojom bohatstva a authority. Zároveň malo pojmie rovnosti vplyv na rozšírenie hlasovacieho práva. Do roku 1825 prijali takmer všetky štáty únie všeobecné hlasovacie právo pre bielych mužov bez ohľadu na ich spoločenské postavenie (Wood, 1992 s. 294-295).

Táto zmena mala dôsledok na kvalitu politiky. Tocqueville si všimol, že aj keď je v Amerike veľké množstvo šikovných ľudí, len málo z nich je aktívnych v politike. Domnieval sa, že ľud si v demokracii nevyberá ľudí najschopnejších riadiť veci verejné. Aj keď nepochyboval o tom, že ľudia majú záujem o spoločné dobro, spochybňoval ich schopnosť správne posúdiť toho, kto tento záujem bude reprezentovať. Ľud sa totiž o politike rozhoduje narýchlo. Vo voľbách tak podporuje populistov, pretože tí najlepšie ovládajú schopnosť priťahovať pozornosť (Tocqueville, 1992 s. 150).

Preto aj napriek varovaniu federalistov a prijatému ústavnému systému, ktorý mal zaistiť politiku bez účasti záujmových skupín, aby sa nikto nestal sudcom vo vlastnej veci, politická realita bola rozdielna. V skutočnosti narastal počet organizovaných skupín, ktoré sa snažili získať zastúpenie vo vláde. Vytvárali sa spolky a záujmové organizácie, stavovské zoskupenia, náboženské či etnické združenia, ktoré sa svorne zúčastňovali volieb volajúc po zastúpení (Wood, 1992 s. 243-245). Tento fakt si všimol aj Tocqueville. Tvrdil, že spolčovanie je v Amerike využívané ako nikde inde vo svete. Rovnako si však všimol, že vo veciach, ktoré sa týkajú širokej masy, ústavný systém brzd a protiváh funguje. Záujmy sa síce agregujú, z dôvodu rozsiahlosti republiky sa však vyrovnávajú. Podľa Tocquevila má preto spolčovanie záujmov veľký význam pri zachovaní slobody (Tocqueville, 1992 s. 143-146).

Záver

V práci som ukázal, akými zmenami prešla americká spoločnosť v období tzv. americkej revolúcie. Je nutné poukázať na náročnú definíciu tohto obdobia, pretože v relatívne rýchlom slede dochádzalo k rôznym zmenám spoločenským, politickým i ekonomickým. Dôležitou otázkou v diškurze americkej revolúcie je prechod od tradičného panstva k demokratickej spoločnosti. Došlo vôbec k tomuto procesu?

Nemôžeme síce hovoriť, že by sa v Amerike vytvorila feudálna vrstva aristokracie, ktorá by spravovala zem pomocou lénnych vzťahov. Na druhej strane je však možné tvrdiť, že množstvo tradičných vzťahov určovalo ráz americkej spoločnosti. Gentlemani mali určitý spoločenský status, ktorý nebol rovný so statusom bežného obyvateľstva. Aj keď obyvatelia nezáviseli od tejto „aristokracie“ v oblasti vlastníctva pôdy, boli s ňou previazaní v iných ľudských činnostiach. Bohatí mali vplyv na rozhodovacie procesy, zväzujúc tak osobné záležitosti s mocou vlády.

Kolonisti sa voči tejto pozícii v rámci idey rovnosti postavili. Ich odpor však bol dvojzmyselný. Na jednej strane chceli otcovia zakladatelia vytvoriť rovnejšiu spoločnosť, v ktorej by postavenie človeka nezáviselo na jeho rodinnom zázemí či majetku. Na druhej strane mnohí vtedajší politici odmietali účasť bežného ľudu vo verejných funkciách, pretože sa obávali nedostatku nestrannosti. Preto aj po založení republiky v Amerike ostávalo rozlišovanie medzi vyššou, „aristokratickou“ a nižšou triedou bežných ľudí, tzv. commons.

Myšlienky o slobode a rovnosti sa neobjavili náhle, ale vyplynuli z pôvodných historických vzorcov, ktorými sa Američania inšpirovali v Británii. V práci som uviedol, že Angličania samotní boli do veľkej miery slobodným národom. Inšpiráciu liberálnou teóriou rovnosti ľudí je možné dokumentovať nielen v revolučných dielach Thomasa Paina a Thomasa Jeffersona. Je nepochybné, že v spoločnosti existovala všeobecná predstava o rovnosti, ktorá postupne naberala aj praktické vyjadrenie. Najprv argumentovaním rovnostou kolonisti odstránili kráľa, ktorý stál nad nimi. Založili však republiku, kde zostávali rozdiely medzi občanmi prvej a druhej kategórie. V nasledujúcom období však podobným argumentačným postupom obyčajný ľud vydobyl rozšírenie politických práv i na seba.

Príčin bolo niekoľko. Po prvé: v Spojených štátoch nebol dostatok adekvátne vzdelaných osôb, ktoré by boli schopné zastupovať verejný záujem. Preto už v čase monarchie i po jej odstránení sa do zastupiteľstiev dostávalo mnoho ľudí reprezentujúcich osobné záujmy. Otcovia zakladatelia sa domnievali, že by sa túto slabinu dalo odstrániť reformou politického

systému. Na to mala slúžiť federálna ústava z roku 1787. Sotva však mohli páky ústavy zvýšiť počet cnostných ľudí v politike, ak ich bol nedostatok mimo nej.

Za druhé: ani gentlemani sa neboli schopní úplne odosobniť od vlastných záujmov, a preto prepájanie vlády s osobnými záujmami pokračovalo. To vytváralo u bežného ľudu odpor a zároveň vôľu k rovnoprávnosti – možnosti zastupovať svoje záujmy.

Po tretie: veľký vplyv na myšlienky o rovnosti mali aj slobodné obchodné vzťahy, ktoré umožňovali šikovným ľuďom presadiť sa bez ohľadu na ich spoločenské či rodinné zázemie. Ak mal takúto možnosť každý v slobodnej ľudskej činnosti, prečo by táto slobodná činnosť nemala zahŕňať i participáciu na vláde? Aj tieto slobodné ekonomické vzťahy teda mali vplyv na rozvoj politických práv v americkej spoločnosti.

Obávam sa prílišnej generalizácie, preto nechcem uvádzať závery, ktoré by diskusii o ideologickom pozadí americkej revolúcie priviedli viac škody ako osohu. Preto aj keď tvrdím, že myšlienky slobody a rovnosti ovplyvňovali americkú spoločnosť po dlhú dobu, nemôžem poprieť niekoľko faktov.

Jedná sa najmä o vôľu „otcov zakladateľov“ vybudovať stabilnú republiku. Išlo vlastne o systém zastupiteľskej demokracie v protiklade k priamej demokracii. Hybnou silou systému mala byť cnosť a nestrannosť v politike, vládnuť mal zákon a nie osobné záujmy. V týchto veciach kolonisti nasledovali klasické príklady.

V niektorých iných skutočnostiach sa však od klasických predstáv odlišovali. V Amerike bol založený rozsiahly štátny útvar navzdory historickým skúsenostiam. Otcovia zakladatelia však obhajovali rozlohu republiky ako prospešnú pre cnosť v politike. Pred americkou revolúciou pripúšťal existenciu väčšej republiky Montesquieu. Možnosť, ako riešiť problémy s rozlohou videl vo federácii. Odvolával sa pritom na zjednotené štátne útvary Holandska či Švajčiarska (Montesquieu, 2010 s. 155-157). Neuviedol však praktické riešenie, ako federatívnu republiku vybudovať, takže až americká Ústava preniesla teóriu do reálneho sveta. Ďalším rozdielom bola predstava o obchode ako jednom z faktorov kladne pôsobiacich na cnosť. V klasickom uvažovaní by boli takéto závery nemysliteľné. Obchod, a s ním prichádzajúci luxus, ľudí kazí a cnosti nepomáha. Niektorí politici, ako napríklad Jefferson, vytrvali u klasického pojatia. Iní – najmä federalisti pod vedením Hamiltona – však považovali novú predstavu za podstatne lepšiu.

Aby som naplnil cnostný ideál nestrannosti, považujem za nutné uviesť niekoľko detailov v ktorých sa americká spoločnosť odlišovala od liberálnych predstáv. V prvom rade to bol rozdiel v pojatí vnútorného mravného zákona. Locke považuje za tento zákon rozum, ovplyvňovaný vonkajšími faktormi. Na druhej strane Američania si uvedomovali dôležitý vplyv spoločnosti na pôsobenie tohto zákona v každom človeku.

Nie je to však jediný rozdiel. S ekonomickou politikou klasického liberalizmu obyčajne stotožňujeme prístup *laissez-faire*. Hamiltonovi federalisti však chceli uvrhnúť clá na zahraničné výrobky a aktívne podporovať miestnu manufaktúrnú výrobu. Na druhej strane republikáni takisto praktikovali ochranársku politiku, aby sa do republiky nedostávali zahraničné luxusné tovary. V tomto sa teda odlučovali od liberálnych prístupov. Pre úplnosť však musím dodať, že zámerom oboch strán bolo podporovať republikánske princípy.

Nakoniec, neliberálny prístup bol aj v otázke rozdelenia na bežných ľudí a gentlemanov. U ľudí ako Hamilton zotrval tento názor počas celého života. Aj tieto postoje však mali svoje opodstatnenie, i historické paralely. Predsa i britská strana Whigov sa náročne vyrovnávala s úlohou „commons“ v spoločnosti, a primárne sa orientovala na zastupovanie aristokratickej vrstvy.

Rovnostársky charakter Ameriky, obhajovaný morálnymi princípmi, ale aj fakticky nevelkými majetkovými rozdielmi aktivizačne pôsobil na nižšie vrstvy pri požadovaní reprezentácie ich záujmov. Preto sa domnievam, že v Amerike pôsobili zároveň dva konkurenčné vplyvy, ktoré sa v čase osamostatnenia spojili pre spoločný účel. Boli to zástancovia republiky a demokracie. Medzi zástancov republiky patrili oní gentlemani, ktorí chceli riadiť spoločnosť podľa zásad cnosti. Naopak zástancovia demokracie chceli využívať politiku pre zastúpenie svojich záujmov.

Aj keď otcovia zakladatelia chceli vytvoriť republiku s cnostnými a nezainteresovanými politikmi, neodolali tlaku širokej masy ľudí. Nemožno sa domnievať, že by sa jednalo o bod zlomu, kedy sa režim v Spojených štátoch zmenil z republiky na demokraciu. V skutočnosti existovali v krajine demokratické vplyvy ešte dávno predtým než bola vyhlásená republika. Ak chceme určiť istý bod zlomu, ten je odstránenie monarchie, a zmena všeobecného zmýšľania o vzájomnom postavení ľudí. Keď zástancovia republiky pripustili, že všetci ľudia sú od narodenia rovní, dali tým bežnému ľudu zámienuku požadovať aj rovné politické práva.

Ak by som mal teda v skratke zhrnúť ideologické pozadie americkej revolúcie, dovolil by som si prirovnanie ku stromu. Tvrďím, že korene

americkej spoločnosti sú jednotne zasadené do pôdy liberálnej i republikánskej. Z tejto pôdy vyrastá úplne nový druh stromu, ktorý síce má republikánsky kmeň, ale po zakvitnutí sa ukážu liberálne kvety. Nemôžeme teda zovšeobecňujúco tvrdiť, že americká revolúcia priviedla na svet štát výlučne republikánsky, ani výlučne liberálny. Bez pochyby sa dá tvrdiť iba, že štátny útvar, ktorý vznikol, i systém, ktorý nastolil, bol nový a bezprecedentný. Spájal v sebe (a doteraz spája) vybrané princípy republikanizmu i liberalizmu.

Cieľom práce bolo i objasniť vplyv Johna Locka na americkú revolúciu. Ukázal som, že Locke považoval ľudí za rovných, a väčšinu vzťahov v spoločnosti pokladal za dobrovoľné. Odmietal tyranu a schvaľoval vzburu proti nespravodlivej vláde. Tieto idey viedli postupne k odstráneniu kráľa ako jediného panovníka a nastoleniu zastupiteľskej republiky. Vplyvom tých istých ideí, aj keď tentoraz nenásilne, došlo k rozšíreniu politických práv na masu jednoduchého ľudu. Predstavy o rovnosti podľa Locka vychádzali z prirodzeného zákona a kolonisti ich zas považovali za samozrejmé. Ak teda skutočne boli také, je len logické, že si našli cestu do reality.

Summary

My bachelor thesis deals with Ideological Background of American Revolution. My goal is to show which set of ideas inspired the Founding Fathers to leave the bonds with the Great Britain and to create their proper government. I also try to find what we can say about the influence of John Locke's thought on the ideas of American leaders as well as society as a whole. In my first chapter, I begin with analysing of John Locke's ideas about liberty, power and government presented in his *Two Treatises of Government*. I examine his view of natural equality of men, his rejection of the concept of paternal power in the politics, as well as his argument against tyrannical power, which I compare with the position of Jefferson manifested in *The Declaration of Independence*. After that, in the second chapter, I shortly show the political and social situation before the *Declaration* by pointing out its features of aristocratic nature. Then I analyse the want of removal of the monarchy in America with the help of the Thomas Paine's pamphlet *Common Sense*. I also introduce the concept of virtue, which was necessary in forming republican government. In the next chapter I try to show how this concept was used in creating new state constitutions, and what the expectations of the Founding Fathers were. Their effort to create republican government is also shown with the debate over Federal Constitution. I sum up the principles it should have established in the political reality. In the last chapter I how liberal opinions emerged from the trade relations, and further influenced the economic policy of the new Federation. I concentrate on conflict between the Republicans of Thomas Jefferson and James Madison, who ideologically opposed the Federalists of Alexander Hamilton or John Adams. After that I also show the conflict between the class of common people, which sought own political representation and the class of disinterested gentlemen. I summarize my work by saying that the founding fathers brought up a republic. By forces of equality, a democratic society was formed on those foundations. American Revolution therefore contained both republican and liberal ideology in its practice.

Bibliografia

"Brutus" a "Cato". 1787/1788. Anti-Federalist Papers. *Constitution Society*. [Online] Constitution Society, 1787/1788. [Datum: 17. April 2014.] <http://www.constitution.org/afp.htm>.

Adams, John. 2001. *The Revolutionary Writings of John Adams*. [ed.] C. Bradley Thompson. Indianapolis : Liberty Fund Inc., 2001. 9781614877660.

Bailyn, Bernard. 1992. *The Ideological Origins of the American Revolution*. Cambridge, Massachusetts : Belknap Harvard, 1992. 0-674-44302-0.

Franěk, Jakub. 2014. Přirozený zákon jako „hlas rozumu“: Lockovo pojetí autority a přirozeného zákona. [ed.] Aleš Havlíček. *Přirozená a lidská práva*. Ústí nad Labem : Univerzita J.E. Purkyně, 2014.

Franklin, Benjamin. 1987. *Writings: Boston and London, 1722-1726; Philadelphia, 1726-1757; London, 1757-1775; Paris, 1776-1785; Philadelphia, 1785-1790; Poor Richard's Almanack, 1733-1758; The Autobiography*. New York : The Library of America, 1987. 0-940450-29-1.

Hamilton, Alexander. 2001. *Writings*. New York : The Library of America, 2001. 1-931082-04-9.

Hamilton, Alexander, Madison, James a Jay, John. 2002. *Listy federalistov*. Bratislava : Kalligram, 2002. 80-7149-455-0.

Hartz, Louis. 1955/1991. *The Liberal Tradition in America; An Interpretation of American Political Thought since the Revolution*. Second Harvest edition 1991. San Diego; New York; London : Harcourt Brace & Company, 1955/1991. 0-15-651269-6.

Jefferson, Thomas. 1984. *Writings: Autobiography; A Summary View of the Rights of British America; Notes on the State of Virginia; Public Papers; Addresses, Messages, and Replies; Miscellany; Letters*. Third. New York : The Library of America, 1984. s. 1600. 0-940450-16-X.

Locke, John. 1992. *Druhé pojednání o vládě*. Praha : Svoboda, 1992. 80-205-0222-X.

Madison, James. 1999. *Writings*. New York : The Library of America, 1999. 1-883011-66-33.

Montesquieu, Charles-Louis de. 2010. *O duchu zákonů*. Praha : Oikoyomenh, 2010. 978-80-7298-405-3.

Paine, Thomas. 1995. *Collected Writings: Common Sense, The Crisis, and Other Pamphlets, Articles, and Letters; Rights of Man; The Age of Reason.* New York : The Library of America, 1995. 1-883011-03-5.

Sandel, Michael J. 1996. *Democracy's Discontent; America in Search of a Public Philosophy.* Cambridge/London : The Belknap Press of Harvard University Press, 1996. 0-674-19744-5.

Skovajsa, Marek. 2011. Politika a filosofie: úvod do politické filosofie. [aut. knihy] Miroslav Novák a kol. *Úvod do studia politiky.* Praha : SLON, 2011.

Smith, Paul H., [ed.]. 2000. *Letters of delegates to Congress, 1774-1789.* Washington : Library of Congress, 2000. Zv. IV.

Stevens, Richard G., [ed.]. 1984. *The Declaration of Independence and the Constitution of the United States.* Washington, DC : Georgetown University Press, 1984.

Tocqueville, Alexis de. 1992. *Demokracie v Americe I.* Praha : Lidové noviny, 1992. 80-7106-050-X.

Wood, Gordon S. 1969. *The Creation of the American Republic 1776-1787.* Chapel Hill : The University of North Carolina Press, 1969.

—. **1992.** *The Radicalism of the American Revolution.* New York : Alfred A. Knopf, Inc., 1992. 0-679-40493-7.